

АНК-NEWS

Україна

№ 5 (Липень-Серпень) | 2018

"...Україна залишається цікавою країною для інвестицій в екологічну інфраструктуру..."

Про екологічну катастрофу у Львові з палаючим полігоном та відсутністю рішення щодо поводження з відходами ніхто не забув. Всі звинувачували владу Львова, але правда в тому, що катастрофи в інших містах не за горами через брак місць та об'єктів для утилізації відходів. Якщо врешті-решт не будуть вжиті необхідні заходи щодо вирішення цього питання (нам відомо про розробку проектів заводів з видобутку/переробки відходів лише у Львові та Хмельницькому...), то Україна повністю захлинеться сміттям.

В Україні щорічно генерується приблизно 13 млн. тонн твердих побутових відходів (ТПВ), більше 95% яких вивозяться на полігони, що не відповідають жодним стандартам. За офіційними даними 10 000 га землі зайнято приблизно 6700 сміттєзвалищами, хоча неофіційні цифри можуть бути значно вищими¹. Більше 15% усіх об'єктів утилізації відходів перевантажені (...). Можливості розширення діючих полігонів значною мірою обмежені².

Незважаючи на різні нещодавні законодавчі ініціативи³, з часів незалежності України не було досягнуто істотного прогресу в сфері поводження з відходами. Попри значне утворення відходів, в Києві працює лише один сміттєспалювальний завод, але з повністю застарілим обладнанням та без можливості відновлення енергії (спалює менш, ніж 0,5% від за-

Маттіас Фогель (Виконавчий Директор з управління відходами у Центральній та Східній Європі компанії Веолія, Директор регіону Україна)

гальної кількості ТПВ України). Крім того існує близько 20 простих сміттесортувальних станцій, які також не мають жод-

них істотних успіхів у досягненні значних об'ємів сортування.

Вочевидь, практичне впровадження в дію простої та ефективної системи управління відходами не є пріоритетним завданням політиків ні на рівні уряду, ні на рівні областей чи муніципалітетів. Натомість поширюється міф про так звані «сміттєпереробні заводи», за допомогою яких відходи зникають або, принаймні, перетворюються в чисту вторинну сировину без залишків. Дуже часто піроліз також називають чудо-засобом у перетворенні ТПВ на паливо ... Але кепським є те, що в

Україні ви не побачите жодного заводу з такими можливостями (і, до речі, таких заводів немає по всьому світу). Питання в тому, чи змінюватиме держава цю сумну і небезпечну ситуацію та, чи впро-

1 Стан сектору управління побутовими відходами України в 2013 році. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, березень 2014 року (у МФК: Муніципальні тверді відходи в Україні: потенціал розвитку, 2015 рік).

2 Муніципальні тверді відходи в Україні: потенціал розвитку. Група МФК / Світового банку, 2015 рік.

3 «Закон про відходи» та нещодавня програма з управління ТПВ зосереджені на розробці технологій переробки та мінімізації обсягів утилізованих відходів. Таким чином, з 1 січня 2018 року захоронувати несортоване сміття на полігонах заборонено (!!!).

ЗМІСТ

"...Україна залишається цікавою країною для інвестицій в екологічну інфраструктуру..."	1
Проблема поводження з побутовими відходами є актуальною і досить гострою для України	3
Аналіз галузі: українська будівельна галузь знову зростає завдяки інфраструктурним проектам	6
15 років ODW-ELEKTRIK в Україні - це неймовірна історія успіху!	17

Українські експортери овочів та фруктів відкривають для себе нові ринки збуту у Німеччині	18
Щиро вітаємо наших нових постійних членів Палати!	18
Мама SOS	19
Німецьку евангельсько-лютеранську громаду церкви Св. Катерини в Києві очолив новий пастор	21
Події/заходи Палати в 2018	22

важуватиме реальний, простий і ефективний менеджмент по відходах ...?

Почнемо з початку – сміття не може зникнути повністю...це факт. Якщо пояснювати простими словами, то існує два основні методи поводження з (безпечними) ТПВ: перший метод – їх спалюють, при цьому виділяється тепло та електроенергія (відходи використовуються в якості палива). У цьому випадку побічним продуктом процесу будуть різні види золи, які мають бути перероблені та/або захоронені на полігоні.

Другий метод – ТПВ сортується та обробляється на спеціалізованих сортувальних станціях, так званих механіко-біологічних очисних установах. У цьому випадку вторинна сировина сортується, органічна інертна фракція відділяється та сушиться (вона може бути використана для рекультивації старих полігонів), а рештки зберігаються на (сучасних) полігонах.

Ви помітили, що у будь-якому випадку місце для захоронення залишків є необхідним? Вам завжди буде потрібен полігон, який відповідає санітарним нормам...

Беручи до уваги те, що розвиток цієї сфери в Україні починається майже з «0» системи управління відходами, а будь-яка нова система має бути ще й фінансово доступною в реалізації, то, на нашу думку, реформування має бути послідовним:

1. Впровадження простого, але ефективного роздільного збору сміття: в Законі «Про відходи» зазначено, що муніципалітети вже зобов'язані організувати окремих збір матеріалів для рециклінгу. Наш досвід показує, що окремий збір так званої «сухої» фракції в спеціальні контейнери може бути успішним. Потім цю суху фракцію необхідно відсортувати та відокремити сировину для переробки. Витрати на окремий збір аналогічні витратам на збір змішаних відходів, але при цьому зменшуються витрати на захоронення відходів через скорочення обсягів утилізації. Таким чином, обов'язковою умовою тендеру має бути наявність окремого збору «сухої» фракції з простою сортувальною лінією для відбору матеріалів на переробку.

2. Обов'язкове будівництво сучасних полігонів, які відповідатимуть санітарним нормам: оновлений Закон «Про відходи» повинен зобов'язати менші муніципалі-

тети організувати територіальні об'єднання задля формування єдиного економічно ефективного «регіону управління відходами» (охоплюватиме приблизно 150 000 жителів). У кожному такому регіоні асоціація муніципалітетів (в сільській місцевості) або міська адміністрація (в містах, де кількість населення > 150 000) мають знайти відповідну територію та побудувати новий сучасний полігон зі збором і переробкою фільтрату та біогазу. При цьому один із (ймовірних) варіантів поводження з відходами – «суха» фракція сортуватиметься на простій лінії, розташованій поблизу полігону та установки механіко-біологічної обробки ТПВ, яка продукує альтернативне паливо (з ТПВ) для цементних заводів; або ж у майбутньому можливим буде комбіноване виробництво тепла та електроенергії (потребує індивідуального дослідження в кожному окремому випадку).

3. Будівництво сміттепереробних заводів, що виробляють електроенергію (для великих міст з кількістю населення понад 1,0 млн. жителів): по всій Європі сучасні заводи такого типу вважаються прийнятним методом утилізації ТПВ та відновлення енергії. Звісно ж, для сільських районів України цей варіант не підходить, але будівництво та експлуатація таких сучасних підприємств у чотирьох найбільших містах (Київ, Харків, Дніпро, Одеса) дозволило б їм вирішити гостру проблему зі сміттям, яка от-от призведе до катастрофічних наслідків. Витрати на тонну спалених ТПВ можливо буде скоротити до прийнятного рівня в рамках вже (практично) існуючого зеленого тарифу на виробництво електроенергії.

Для створення нових сміттєзвалищ, сортувальних ліній та сміттєспалювальних заводів цілком можливо залучити фінансування та міжнародне експертне ноу-хау шляхом тендерів, які мають підтримуватися гарантіями, наданими дійсними державними чи муніципальними органами і міжнародними фінансовими установами. АЛЕ ... де ті проблеми, які змусять владу перейти від планів, досліджень та теорій до практичної реалізації рішень щодо поводження з відходами?

Наявність відповідних земельних ділянок та дозволів: Ніхто не хоче мати полігон, сортувальну лінію чи сміттєспалювальний завод поруч із власним будинком або квартирою... Це зрозуміло. Більш того, земля є основним предметом спекуляцій в Україні... То не лише немає

жодних шансів на нові сміттєзвалища та місця для обробки відходів...? Якщо проблема з відповідними земельними ділянками (можливо, поруч з вже існуючими старими полігонами) та необхідними дозволами на будівництво заводів не буде вирішена владою, то не буде жодного рішення щодо поводження з відходами, і Україна захлинеється та загине від сміття, яке просто скидатимуть у природне середовище.

Законодавча основа та структура тарифу: Будь-які значні капіталовкладення в інфраструктуру потребують надійного підґрунтя для рефінансування та справедливої віддачі від інвестицій. Таким чином, тарифи на збір і обробку відходів повинні ґрунтуватися на розрахунках реальної вартості зі справедливою маржею і включати в себе формули корекції на основі індексу (наприклад, витрати на паливо, особисті витрати, витрати на енергію) як це практикується в Західній Європі вже протягом багатьох років. Залучення інвестицій в будівництво нових полігонів, ліній сортування/розподілу та сміттєспалювальних заводів, що виділяють енергію, вимагають від місцевих або державних органів влади гарантій (які, в свою чергу, контролюватимуться міжнародними фінансовими установами) на повернення і виплату вкладеного капіталу; на придбання тепла і електроенергії, вироблених заводом у майбутньому; на встановлення справедливого терміну дії контрактів, який надавав би інвесторам можливість окупити свої інвестиції.

І, врешті-решт, необхідно проводити незалежний професійний та прозорий контроль: схоже, що дійсно ніхто не бере на себе відповідальність за сектор управління відходами в Україні.

У той час, коли існуючий законодавчий процес є складним, повільним і абсолютно не стимулює впровадження рішень у сферу поводження з відходами, багато хто з органів місцевого самоврядування діє на власний розсуд і, вочевидь, не вважає себе зобов'язаними слідувати директивам, які зазначені у відповідному законодавстві. Було б не погано, якби існувала така «екологічна поліція», в якій незалежні міжнародні експерти і фінансові донори (наприклад, ЄБРР, МФК та інші) виконували б контролюючу та консультативну функцію – підтримували і контролювали впровадження нового рішення щодо поводження з відходами шляхом дозволів та адміністративних процедур, і одночасно слідували би за

тим, щоб все виконувалося у відповідності до чинного законодавства України та міжнародних норм фінансового права. Цей новий орган міг би перебувати під спільним контролем Міністерств екології та муніципальних справ.

Кілька слів про витрати ... Сьогодні громадянин України платить від 100 до 300 грн. (від 3,00 до 9,00 євро ...) на рік за збір, транспортування та захоронення відходів. Це мінімум в десять разів (а то і в двадцять) менше тої вартості, яку в середньому оплачують жителі країн ЄС.

Якщо в майбутньому збір сміття в Україні проводитиметься вантажівками типу EURO 6 (як зазначено в законодавстві на 2019 р.), будуть створені сортувальні лінії та побудовані нові стандартизовані полігони, то ми припускаємо, що вартість надання послуг збільшиться до рівня 400 – 800 грн (12,50–25,00 євро) на одного жителя на рік⁴. Якщо відходи після сор-

тування доставлятимуться не на полігон, а на сміттєспалювальні заводи, які продикують енергію (в містах з населенням більше 1,0 млн. жителів), то ми очікуємо, що витрати становитимуть від 700 до 1500 грн (22,00–47, 00 євро) на одного жителя/рік. Звичайно, це буде в 3–5 разів (в залежності від системи) дорожче, в порівнянні з сьогоднішнім днем, але, на нашу суб'єктивну думку, все ж таки в межах допустимого діапазону.

Дійшовши до висновку, що, незважаючи на всі труднощі, Україна залишається цікавою країною для інвестицій в екологічну інфраструктуру, особливо в сферу поводження з відходами⁵. Будучи представником однієї з провідних компаній світу, яка надає екологічні послуги, я не маю права давати «інтелектуальні рекомендації» українській владі, а радше привертати увагу до величезної кількості успішно впроваджених ефективних рішень щодо переробки відходів в інших

країнах – від недорогих сортувальних ліній на сучасних стандартизованих полігонах до заводів, де під час спалення сміття виділяється енергія. Міжнародні компанії мають змогу і бажання привносити в Україну технічне ноу-хау та ділитися своїм міжнародним досвідом, вкладати капітал, залучати до співпраці нові ефективні та прозорі проекти з дієвим менеджментом, але все це можливе лише за умови, якщо зміняться основні правила ведення бізнесу, а діяльність інвестора буде захищена вищезазначеними рекомендаціями.

«Зміна поведінки» таку назву мало дослідження ЄБРР щодо поводження з твердими побутовими відходами в Україні⁶. Почнімо краще спочатку з реалістичних простих та дієвих пілотних проектів по поводженню з відходами, щоб не допустити появи наступної екологічної катастрофи – не потрібно гаяти час.

4 Основа для калькуляції на «сьогоднішній день»: обмінний курс 1 € = 32 грн.; Відходи виробництва 300 кг ТПВ на душу населення та рік; фактичні витрати на збір і захоронення на полігонах від 325–755 грн за т. / Оцінка вартості на «завтра» на основі: обмінного курсу 1 € = 32 грн.; Відходи виробництва 300 кг ТПВ на душу населення та рік; витрати на збір 145–360 грн.; витрати на сортування 55–120 грн / чел.; витрати на санітарний полігон 225–350 грн. / чел.; витрати на відходи до енергетичної установи 500–1,500 грн. / чел.

5 Länderprofil zur Kreislauf- und Wasserwirtschaft in der Ukraine. Uve GmbH Managementberatung in Kooperation mit GermanReTech Partnership. Berlin 2016. P.10
6 Європейський Банк Реконструкції та Розвитку: Зміна нашої поведінки. Стратегія України щодо муніципальних відходів (2015 р.).

Проблема поводження з побутовими відходами є актуальною і досить гострою для України...

На сьогоднішній день питанню розвитку ринку відходів в Україні почали приділяти пильну увагу, і це обнадіює всіх учасників ринку. Ситуація, що зараз склалася у сфері поводження з відходами, створює реальну загрозу здоров'ю населення та довкіллю України і негативно впливає на потенціал збалансованого розвитку держави.

Трагедія на полігоні в Грибовичах у Львові та загальний стан справ з відходами в Україні підкреслює актуальність та гостроту проблеми поводження з побутовими відходами. За даними Міністерства статистики лише у 2016 році було зібрано 11562,6 тис. тонн побутових відходів, 6089,5 тис. тонн з яких захоронені на сміттєзвалищах, і лише 257,3 тис. тонн – спалено з метою отримання енергії. Україні вкрай необхідно побудувати та впровадити в життя ефективну систему поводження з відходами.

Я згоден з паном Фогелем щодо запропонованого ним процесу реформування системи управління відходами та хочу додатково прокоментувати деякі етапи цього процесу:

- впровадження ефективного роздільного збору відходів;
На наш погляд, проблема існує не тільки в самому процесі організації міськими органами самоврядування роздільного збору відходів (закупівля та встановлення контейнерів для роздільного збору тощо). Населення України не готове до впровадження нової системи поводження з відходами. Відсутній законодавчий механізм контролю ринку збору та сортування вторинної сировини. Отже, на наш погляд, органам виконавчої влади слід додатково зосередитись також на таких аспектах, як:
– соціальна робота з населенням – роз'яснення необхідності та важливості впровадження роздільного збору сміття у країні. Важливою є належна підготовка населення до впроваджен-

Олександр Кривенцов
(Генеральний директор ТОВ «УМБЕЛТ Україна»)

ня роздільного збору, починаючи з побутового рівня. Слід розуміти, що для реалізації роздільного збору у квартирі мешканцям необхідно щонайменше мати достатньо місця для розташування 2–3 ємностей для накопичення відходів. Не у всіх є така можливість;

- впровадження системи штрафів за порушення законодавства про роздільний збір відходів. За відсутності адекватної системи покарання за невиконання своїх обов'язків, роздільному збору відходів не буде приділятися достатня увага з боку населення.
- відновлення механізму регулювання ринку поводження з вторинною сировиною з боку держави, а саме: відновити ліцензування діяльності зі збору та сортування та реалізації вторинної сировини.

В 2009-2013 роках у містах Києві, Черкасах та Запоріжжі нашою компанією власними силами вже було впроваджено систему роздільного збору відходів – по вулицях міст було розставлено близько 3000 контейнерів для роздільного збору. Але на жаль, після того, як у 2013-у році ліцензування діяльності зі збору та сортування вторинної сировини було відмінено, на ринку з'явилося велика кількість «сірих» операторів. У нас стрімко знизилася об'єми накопиченої у контейнерах вторинної сировини. Подальша діяльність у цьому напрямку стала нерентабельною, що й спричинило її припинення. Для залучення інвестицій під будівництво комплексів з переробки відходів бізнес має бачити гарантований об'єм відходів, яким такий комплекс можна завантажити. Наразі вторинна сировина із баків виймається до приїзду сміттєвоза і потрапляє через нелегальні пункти прийому на тіньовий ринок.

- затвердження окремого тарифу на надання послуг з перевезення вторинної сировини на відповідні об'єкти із сортування відходів або збільшення єдиного тарифу на перевезення відходів, з врахуванням витрат компанії-перевізника на діяльність зі збору, перевезення та сортування вторинної сировини.

- **будівництво нових полігонів;**

Значна частина відходів в Україні потрапляє на полігони та звалища, які експлуатуються неналежним чином, наслідком чого є негативний вплив на навколишнє середовище та здоров'я людини. Існуючі полігони перевантажені сміттям, тому державі терміново необхідно здійснити рішучі дії щодо поліпшення екологічного стану у країні. На наш погляд, окрім виділення коштів на будівництво нових полігонів, слід утворити окремий інститут, який би профільно займався питанням поводження з відходами, серед

- яких слід окремо наголосити на таких:
- питання виділення земельних ділянок під будівництво полігонів, сортувальних ліній, сміттєпереробних та сміттєспалювальних заводів;
- питання гармонізації законодавства України із законодавством ЄС у сфері поводження з відходами;
- питання контролю за впровадженням нових законодавчих ініціатив;
- питання розвитку та вдосконалення сфери управління відходами;
- питання взаємодії з населенням, органами самоврядування та потенційними інвесторами;
- питання взаємодії з органами влади щодо ліцензування та погодження тарифів на провадження діяльності з поводження з відходами;
- питання приведення діючого законодавства України у відповідність до реального стану справ на ринку поводження з відходами, з врахуванням інтересів всіх учасників ринку;
- питання обміну досвідом з провідними країнами у сфері поводження з відходами, участі у відповідних навчальних програмах тощо.

- **будівництво сміттєпереробних заводів;**

Очевидно, що для реалізації таких масштабних проектів, як будівництво сміттєпереробних заводів, необхідно залучити значні інвестиції. Мова може йти як про державне фінансування заходів з комплексного розвитку системи поводження з відходами в Україні, так і про роботу з вітчизняними та іноземними інвесторами. Будь-який інвестор перед тим, як вкласти свої кошти в той чи інший бізнес-проект, повинен розуміти перспективи повернення інвестицій та мати перед собою чіткі прогнози щодо подальшого отримання прибутку. Це питання тісно пов'язане з гарантіями, які держава може надати такому інвестору та з необхідністю досягнення стабільного політичного становища у країні як надійного фундаменту для побудови будь-якої дієвої бізнес-моделі. Наразі, з врахуванням сьогоденних реалій, усі розмови навколо теми будівництва сміттєпереробних заводів залишаються лише розмовами.

- **наявність економічно обґрунтованих тарифів;**

Цей фактор є одним з головних при прийнятті рішення щодо доцільності здійснення діяльності з поводження з відходами у тій чи іншій місцевості.

На жаль, в Україні процес тарифоутворення є досить складним. На заваді, як правило, стає певна бюрократизація при розгляді документів, що надаються органам місцевого самоврядування для погодження тарифу. Навіть за наявності об'єктивних та законодавчо передбачених підстав підвищення витрат компанії-перевізника, процес запровадження нового чи корегування існуючого тарифу деколи затягується аж на півроку. За таких умов інвесторам складно фінансово планувати свою діяльність, а, отже, й гарантувати вчасне та якісне надання послуг населенню.

- **наявність гарантій на повернення вкладеного інвестором капіталу;**

Довгострокові періоди дії договорів на надання послуг, гарантії оплати за надані послуги з боку держави, привабливість інвестиційних об'єктів, законодавча база, яка б захищала інтереси інвестора – усі ці чинники є вкрай важливими для побудови ефективною взаємодії між суб'єктами ринку поводження з побутовими відходами в Україні та мають стати суттєвою мотивацією до залучення приватного капіталу.

Допоки представники органів влади не почують точку зору учасників ринку з поводження з побутовими відходами, інвестиційний клімат у країні навряд чи зміниться на краще.

- **підпорядкування питань, пов'язаних із сферою поводження з відходами, єдиному компетентному органу.** Сьогодні цими питаннями займаються два міністерства одночасно: Міністерство екології та природних ресурсів та Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Це спричиняє непослідовність та незлагодженість дій при реалізації політики у сфері поводження з відходами. На нашу думку, доцільно було б визначити одне міністерство, яке б реалізувало цю політику.

Поряд з цим ми вважаємо, що Уряд України робить правильні кроки, звертаючи більше уваги на проблеми в сфері поводження з відходами та розробляючи шляхи для їхнього вирішення. Ми сподіваємося, що цей процес буде тривати й надалі, і спільними зусиллями ми доб'ємося створення комплексної системи розвитку сфери поводження з відходами та покращимо екологічну ситуацію в Україні.

AHK
Oktober-
fest
2018

Die Deutsch-Ukrainische Industrie- und Handelskammer lädt Sie
herzlich zum AHK-Oktoberfest 2018 ein.

27. September 2018, 18:30 h

Steakhouse, Volodymyrska 49a, Kyiv

Nutzen Sie diesen besonderen Anlaß zum Networking in gemütlicher Atmosphäre!
Genießen Sie den Abend im bayerischen Stil an einer exklusiven Location mit leckerem Essen!
Hier trifft sich die deutsche Business Community in der Ukraine!

Partner des AHK-Oktoberfestes 2018

KNAUF

METRO

 **Райффайзен
БАНК АВАЛЬ**

УФК-Агро

Nutzen Sie die Chance, Ihr Unternehmen in diesem Rahmen als Sponsor zu präsentieren!
Vermarkten Sie Ihr Unternehmen in unserem Netzwerk!

Ansprechpartnerin: Yulianna Velbovets

Tel.: +38 044 377 55 02

E-Mail: Yulianna.velbovets@ukraine.ahk.de

Енергоефективність набуває все більшого значення / Автор: Фабіан Немітц (травень 2018)

Аналіз галузі: українська будівельна галузь знову зростає завдяки інфраструктурним проектам

Київ (GTAI) – У 2017 році об'єм будівельних робіт в Україні зріс на 20,9 %. У майбутньому, ймовірно, зростатимуть інвестиції в інфраструктурному секторі, при чому необхідність підтримки інвесторів не втрачає своєї актуальності. Стимулом для такого розвитку стало заснування Дорожнього фонду. Уряд працює в рамках правового поля для надання концесій в інфраструктурній галузі. Сфера житлового будівництва позначається спадом об'єму робіт. Продовжує зростати значення енергетичної ефективності.

Висотне будівництво Кон'юнктура і розвиток ринку

Після потужної стагнації, яка тривала з 2012 по 2015 роки, на українському будівельному ринку, починаючи з 2016 року, спостерігається тенденція до зростання. За даними Державної служби статистики Держстат у 2017 році можна було спостерігати безперечне підвищення об'єму будівельних робіт на 20,9 процентів. Підвищення зафіксовані в усіх секторах. Проте найбільший підйом був досягнутий в інфраструктурному будівництві з перевагою у 26,3 процентів. Зростання у житловому будівництві склало 11,7 процентів, а нежитловому – 20,2 проценти.

Фактичні зміни об'ємів будівельних робіт в Україні (у процентах)

2013	2014	2015	2016	2017
-11,0	-20,4	-12,3	17,4	20,9

Джерело: Держстат

Житлове будівництво

Згідно із даними Держстату інвестиції у житлове будівництво досягли у 2017 році майже 1,9 мільярдів доларів США (US\$). Будівельники здали 10,2 мільйонів квадратних метрів житлової площі. Це на 9 процентів більше, ніж у 2016 році. У 2018 році спостерігачі очікують падіння обсягу будівельних робіт. Вони вважають, що пропозиція на нові квартири переважає над попитом, що пояснюється обмеженою купівельною спроможністю потенційних покупців. У перші два місяці 2018 року об'єм робіт у житловому будівництві упав фактично на 0,4 проценти. Як свідчать дані ARPA Real Estate, продаж нових квартир у Києві з 2016 по 2017 упав з 4.515 до 2.350.

Іншим фактором, який підтверджує падіння обсягів, є активне житлове будівництво минулих років. З огляду на здані житлові площі, цей сектор у 2014 і 2015 роках спромігся, попри економічну кризу, не втратити своєї стабільності. Причина – хаотичний розвиток банківського сектору. Починаючи з 2014 року, велика кількість фінансових установ припинила свою діяльність. Через втрату довіри до банків і національної валюти багато хто з вкладників забирає свої депозити і інвестує їх у нерухомість. Це стало основою для зміцнення житлового будівництва у кризові роки і в той же час – початком його кінця.

Загалом в Україні і сьогодні відчувається нестача житла. Коефіцієнт забезпеченості населення складає в середньому 23 квадратних метри житлової площі на мешканця і не досягає рівня Західної Європи. Будівельна діяльність при показникові майже 0,25 квадратних метрів нової житлової площі на душу населення також не досягає рівня сусідньої Білорусії (2017: майже 0,4 квадратних метрів на мешканця). До того ж необхідно брати до уваги той факт, що навіть модернізація існуючого житлового фонду навряд чи врятує його від неминучого зношування. Складною проблемою залишається створення житлових приміщень майже для 1,5 мільйона внутрішніх біженців зі сходу України.

Стримуючим фактором для розвитку житлового будівництва є гостра нестача іпотечних кредитів. За даними Національного банку, у перші дев'ять місяців 2017 року було надано майже на 54 процентів більше відповідних кредитів, ніж попереднього року, у перерахуванні це складає майже 38 мільйонів US\$, однак

об'єм кредитів є досить обмеженим. Причини криються у проблемах банківського сектору та нестачі довгострокової ліквідності місцевої валюти (грн.). Окрім того, середні процентні ставки за іпотечними кредитами становлять, згідно з даними економічного журналу Business, 20 – 24 відсотків. Кредити в іноземній валюті, як свідчить досвід девальвації минулих років, навряд чи зможуть бути доступними.

Іншим фактором, який впливає на житлове будівництво, є зростаюча міграція трудових ресурсів України в такі країни, як Польща, Чехія та Угорщина. Часто грошові перекази українців, що працюють за кордоном, вкладуються у будівництво або купівлю житлової нерухомості на Батьківщині, в результаті чого підтримується будівельна галузь. З іншої сторони слід відзначити дефіцит трудових ресурсів у будівництві і зростання будівельних витрат. Населення України скорочується через низьку народжуваність та еміграцію населення.

Засоби впливу держави на прискорення житлового будівництва обмежені. Поштовхом у наступні роки міг би стати кредит розміром понад 500 мільйонів US\$ від China National Complete Engineering Corporation, який мав би бути використаний для фінансування соціальної житлової програми шляхом стимулювання іпотечних кредитів і можливості отримати лізинг. У лютому 2018 року Кабінет міністрів України затвердив Договір про надання кредиту. Окрім того заплановано відновлення програми «Доступне житло» для молоді.

Центром житлового будівництва в Україні є Київ та передмістя столиці. На місто і

його околиці у 2017 році припадала третина завершених житлових площ від всіх площ по країні, в тому числі у Києві 17 процентів (актуалізація 2017/16: +29,9 процентів) і у Київській області 17,9 відсотків (-11,4 процентів). Іншими важливими центрами є Львівська область (Львів, частка у завершених житлових площах: 9,4 процентів, актуалізація 2017/16: +11,6 відсотків), Одеса (7,1; +25,1), Івано-Франківськ (6,1; +29,9) і Харків (4,6; +0,1). Високий приріст зафіксований у житловому будівництві Луганської області (+ 199,4 процентів на 21.200 квадратних метрів), після того як будівництво у регіоні конфлікту різко знизилася. Перепоною для розвитку житлового будівництва у подальші роки могло б стати недостатнє освоєння потенціальних площ під забудову, зокрема, постачання гарячої і холодної води та енергопостачання. Для Києва до кінця 2018 року має бути завершений новий генеральний план.

Тренд житлового будівництва - це міні-квартири. За даними Державної служби статистики середній розмір нових квартир у містах в 2017 році становив приблизно 71,3 квадратних метрів (2010: 106,0 квадратних метрів; 2015: 78,8 квадратних метрів). Через зростаючі витрати на опалення і електроенергію покупці беруть до уваги енергетичну ефективність. Серед готових до здачі квартир домінують одно- і двокімнатні.

Згідно з офіційними статистичними даними, цегла залишається улюбленим матеріалом у квартирному будівництві. У перерахунку на житлові площі готових квартир, які складаються щонайменше з трьох кімнат, застосування саме цього будівельного матеріалу 2017 року при зведенні стін загалом навряд чи досягло 48 відсотків. Частка у новобудовах, де застосовувався змішаний матеріал, склала 23 проценти. Розподіл за іншими будівельними матеріалами у житловому секторі виглядає таким чином: блочне будівництво (10 відсотків); литий бетон (9 відсотків); збірно-щитове будівництво (6 відсотків); пористий бетон (1 відсоток); інші матеріали (3 відсотки).

Відповідно до даних веб-порталу 100realty.ua, продажні ціни на квартири у новобудовах Києва зросли з січня по грудень 2017 у національній валюті на 1,8 відсоток або до 23.712 УАН за квадратний метр. У перерахунку це становитиме 862 US\$ (+0,4 відсотки). У еквіваленті у гривнях ціни з початку 2016 року залишаються на тому ж рівні.

Ціни на вторинному житловому ринку Києва з кінця 2014 по кінець 2017 впали на 30,3 відсотків і становлять 1.235 US\$ за квадратний метр, зокрема, у 2017 році зафіксоване падіння на 4 відсотки. Тут позначився вплив заниженої купівельної здатності населення і девальвації гривні. Відповідно ще більше знизилася ціна на квартири з більшою кількістю кімнат. Для квартир на вторинному ринку 2017 року це склало майже 89 процентів, а у новобудовах 11 відсотків.

Енергоефективність

З першого травня 2017 року при зведенні житлових приміщень слід керуватися новими будівельними нормами для енергоефективності будівель, розроблених для теплоізоляції (Державний будівельний стандарт В.2.6-31: 2016: Теплоізоляція будівель). Згідно із даними економічної газети Delo, теплові втрати у нових будинках не повинні перевищувати 25 відсотків. З першого липня 2019 року передбачено обов'язкове застосування паспортів енергетичної ефективності. У реєстрі потенційні покупці можуть ознайомитися із енергоефективними властивостями нерухомості.

З жовтня 2014 року Україна в рамках програми «Теплі кредити» заохочує інвестиції приватних власників квартир у підвищення енергетичної ефективності шляхом надання субсидій. За 2018 рік витрати на це становили у перерахунку 15 мільйонів US\$. На програму IQ Energy Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) надав у рамках Ukraine Residential Energy Efficiency Financing Facility (Програма фінансування енергоефективності в житловому секторі України - UREEFF) 18 мільйонів ЄВРО.

У кінці 2017 року український уряд заснував Фонд енергетичної ефективності. З огляду на інтерв'ю Геннадія Зубка, Віце-прем'єр-міністра України - Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, інформаційній агенції ІНТЕРФАКС, фонд має розпочати свою діяльність у третьому кварталі 2018 р. Наразі проводиться лише підготовка, в тому числі сертифікація енергетичних аудиторів.

Уряд надає фонду майже 60 мільйонів US\$. Окрім того, він співпрацює з міжнародними інвесторами, які також надають фінансову підтримку. Як повідомив Зубко, Європейський Союз планує надати на ці цілі у 2018 і 2019 роках 50 мільйонів ЄВРО. Цільовою аудиторією фонду є то-

вариства власників житла у панельних та інших великих житлових будинках. За словами Зубка, сюди входять 154 000 будинків по всій країні, з них 77 500 будівель, що мають більше п'яти поверхів. При впровадженні заходів з енергетичної ефективності можна знизити споживання енергії майже на 50 відсотків, зокрема, у будинках, які були побудовані до 1996 року.

Україна отримуватиме підтримку також для енергетичної санації університетів у період із 2018 по 2022 роки. Міжнародні інвестори планують надати для цього загалом 160 мільйонів євро, зокрема, Європейський інвестиційний банк (ЄІБ - 120 мільйонів ЄВРО), Північна екологічна корпорація (Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO, 30 мільйонів ЄВРО) та ЄС у рамках Східного партнерства (10 мільйонів ЄВРО).

На сьогоднішній день в Україні не так багато будівель, які сертифіковані за міжнародними стандартами. За повідомленнями преси, сертифікати BREEAM мають бізнес-центр Astarta у Києві і Optima-Plaza у Львові. Сертифікати LEED мають Посольство США і офіс Ölmultis Shell у Києві. Що стосується дорогих житлових, торговельних і офісних комплексів, то значення сертифікатів для них у майбутньому має лише зростати.

Офісна нерухомість

Що стосується офісних площ, то столиця Київ, безперечно, є найбільш важливим субринком України. Будівельна активність у сегменті зведення новобудов з 2015 року значно знизилася. Згідно із даними Jones Lang LaSalle (JLL) у Києві 2017 року було здано лише 44 100 квадратних метрів офісних площ. У період із 2011 по 2014 роки це складало в середньому майже 150 000 квадратних метрів на рік. На 2018 році JLL очікує незначний спад у зведенні нових площ до 38.800 квадратних метрів. Cushman & Wakefield навпаки очікує на підйом до 85 000 квадратних метрів. Офісні проекти загальною площею 181 000 квадратних метрів, які були зупинені через кризу, все ще заморожені.

До найбільш масштабних завершальних робіт 2017 року належать за даними Cushman & Wakefield бізнес-центр Astarta Organic (фаза 1 і 2; площа: 28.770 квадратних метрів), бізнес-парк Протасов (фаза 3, частина 2; 7.920 квадратних метрів) та Інноваційний парк UNIT.City (фаза 1, частина 1; 6.600 квадратних метрів). Великі транзакції включали в себе при-

Добірка офісних проектів у Києві (заплановане завершення – 2018)

Проект	Площа (у квадратних метрах)	Девелопер
Інноваційний парк UNIT. City (фаза 1, частина 2)	25.300	UNIT. City
Бізнес-парк Європасаж	13.800	Місцевий девелопер
Бізнес-центр вул. Велика Васильківська 98	9.200	VS Energy International / Dragon Capital Investments Limited
Бізнес-центр Astarta Organic (фаза 3)	8.930	Енергоінвест
Бізнес-центр K/Most	5.450	Людмила Фарм
Бізнес-центр вул. Володимирська 101 (фаза 2)	5.000	INOR
Бізнес-центр вул. Бажана 1Л	4.800	Місцевий девелопер
Бізнес-центр Амурський (фаза 1)	1.500	Місцевий девелопер

Джерело: Cushman & Wakefield

дбання торгових центрів Prime і Eurasia компанією Dragon Capital Investments.

Через неповне завершення нових площ і високий попит на офісні приміщення квота невикористання упродовж 2017 року за даними JLL значно знизилася з 19,3 до 12,1 процента. Що стосується площ класу А, то квота для них становить 18,3 відсотків, а якщо говорити про офіси класу В, то це 11,7 відсотків. Особливо зростає попит підприємств сектору ІТ-технології. Квота невикористання почала знижуватися із середини 2015 року. Якщо така динаміка продовжуватиметься, то за оцінками JLL квота невикористання до кінця 2018 року знизиться до 8,5 – 9 процентів.

За даними JLL орендна плата за офісні площі 2017 року коливається у тому ж ціновому діапазоні, що й у 2016 році. Для офісів класу А місячна плата сягає 16 – 28 US\$ за квадратний метр, для площ класу В – від 7 до 17 US\$. З огляду на подальше зростання попиту і обмежене надходження нових площ експерти очікують зростання орендної плати у 2018 році на 3 – 5 процентів. За умови макроекономічної стабільності JLL з 2019 року чекає на підвищення будівельної активності в офісному секторі.

За даними JLL офісні площі у Києві становили на кінець 2017 року загалом майже 1,7 мільйонів квадратних метрів, в тому числі 1,3 мільйони квадратних метрів класу В і майже 0,4 мільйони квадратних метрів класу А. Менше 0,6 квадратних метрів на душу населення – такий коефіцієнт забезпечення української столиці, що значно нижче рівня інших європейських метрополій.

Згідно із даними економічного журналу ТОП-100 при зведенні нових офісних бу-

дівель основним трендом є сучасні технології навіть для кондиціонування і підйомних систем. Все більше девелопери аргументують це зеленими стандартами, такими як, наприклад, BREEAM і LEED.

Нерухомість для роздрібно́ї торгівлі

Після того як у 2017 році відкриттям торгового центру Академ Сіті площею 8 000 квадратних метрів ознаменувалося введення в дію єдиного великого торгового комплексу, розпочалося поживлення діяльності у будівельному секторі. Згідно із даними Cushman & Wakefield у столиці на 2018 рік передбачена здача 355 000 квадратних метрів торгових площ. Фактично за оцінками експертів у 2018 році в експлуатацію буде здано не більше 200 000 квадратних метрів.

За даними Cushman & Wakefield, у кінці 2017 Київ міг запропонувати лише 1,74 мільйонів квадратних метрів сучасно оснащених площ під роздрібну торгівлю. Це відповідає площі 593 квадратних метрів на 1000 мешканців. До 2020 року буде збудовано або заплановано торгових центрів загальною площею 685 000 квадратних метрів. Нові торгові центри виростають і за межами столиці. Проекти реалізуються в Одесі, Харкові і Запоріжжі.

У результаті поживлення у секторі приватного споживання і зростання роздрібного товарообігу знизилася квота невикористання торгових площ у Києві. Згідно з даними JLL, зазначена квота упродовж 2017 року знизилася з 9,7 процентів у першому кварталі до 5,6 процентів у четвертому кварталі. Одночасно піднялася орендна плата. Якщо за даними Cushman & Wakefield у 2016 році орендна плата була у межах 45 – 60 US\$ за квадратний метр у будь-якому торговому комплексі, то у четвертому кварталі 2017 року це становило вже 50 – 70 US\$ за квадратний метр. На 2018 рік експерти прогнозують подальше незначне підвищення орендної плати.

Багато хто з міжнародних компаній, що займаються роздрібною торгівлею, планують вийти на ринок України. Сюди відносяться Collezione, Decathlon, Defacto, H&M, IKEA, Koton, Steve Madden і Zara Home. У 2017 році такі марки як Baldessarini і Lee Cooper знову повернулися на ринок. Також вийти повторно на ринок спробували у 2017 році такі компанії, як Hugo Boss, Under Armour і Bugatti.

Добірка великих проектів роздрібно́ї торгівлі у Києві (заплановане завершення: 2018 – 2019)

Проект	Площа (у квадратних метрах)	Заплановане завершення	Девелопер
Республіка	139.000	дані відсутні	дані відсутні
Blockbuster Mall	135.000	4-й квартал 2018	Mandarin Plaza
Hartz	95.180	2019	Budhouse Group
Retroville	82.700	4-й квартал 2018	Stolitsa Group
Ocean Mall	75.000	4-й квартал 2018	Mandarin Plaza
Kvadrat Vyrlytsia	75.000	дані відсутні	XXI Century
River Mall	59.700	3-й квартал 2018	Triumph Media Group / Vilna Ukrayina
KyivMall	58.000	дані відсутні	Delice
Rive Gauche	55.234	2018/2019 (поступово)	Immochan Ukraine
Lukyanivka Mall	47.050	дані відсутні	Arricano Development
Sky Mall (Phase 3)	37.100	2018	Astra Property
Smart Plaza Polytech	15.000	1-й квартал 2018	Leviter / UDP
Smart Plaza Obolon	12.000	2-й квартал 2018	Leviter / UDP
Retail Park Petrivka (Phase 1)	12.000	1-й квартал 2018	Immochan Ukraine

Джерело: Cushman & Wakefield

Добірка великих проектів за межами Києва (заплановане завершення: 2018 – 2019)

Проект (девелопер), місце	Площа (у квадратних метрах)	Заплановане завершення	Девелопер
Odessa Les Vignes (Одеса)	92.800	2018-2019 (поступово)	Immochan Ukraine
Fabrika-2 (Запоріжжя)	68.000	2019	Budhouse Group
Nikolskyi (Харків)	52.000	2019	Budhouse Group
Yessa (Одеса)	40.000	2018	Budhouse Group

Джерело: Cushman & Wakefield

Роздрібна торгівля продуктами харчування в Україні зазнає швидких змін, сюди можна віднести сучасні торгові площі і посилення концентрації. Провідні об'єднання відкривають по всій країні нові магазини.

Складські і логістичні комплекси

Чисельність сучасних складських і логістичних комплексів в Україні зростає. Основною причиною такої активності є великі приміщення Києва. Однак динаміка у минулі роки почала спадати. У 2016 і 2017 роках у Києві було введено в експлуатацію лише 25.300 і відповідно 36 500 квадратних метрів нових складських площ, в тому числі у 2017 році завершено перший етап для комплексів SAN Factory, FM Logistic, а також терміналу Нової пошти. У майбутньому слід очікувати поштовження. На 2018 рік Cushman & Wakefield прогнозує здачу 60.000 квадратних метрів.

За даними Cushman & Wakefield на кінець 2017 року у великих приміщеннях Києва були розміщені складські запаси і запаси логістичних каналів на 1,87 мільйонах квадратних метрах, зокрема, 405 000 квадратних метрів – це холодильні і низькотемпературні камери. Найбільш щільно розміщені склади на таких автомагістралях, як М-01 (Київ – Москва; частина магістралі Бровари – Бориспіль) і М06 (Київ – Житомир). За інформацією Cushman & Wakefield, тут сконцентровано майже 55 процентів загальних площ усіх складських і логістичних комплексів.

Середня квота невикористання наявних складських площ має тенденцію до скорочення. Вона знизилася із 8,4% у 2016 році до 4% на кінець 2017 року. З огляду на обмежений обсяг нових площ на ринку, Cushman & Wakefield очікує у 2018 році подальше скорочення наявності невикористаних площ і підвищення цінового тиску. За даними Cushman & Wakefield,

до найбільш важливих орендарів нових площ 2017 року належать логістичні і транспортні компанії (частка: 41 відсоток), а також товариства збуту продуктів харчування, товарів широкого і щоденного вжитку (29 відсотків).

На кінець 2017 року орендна плата за склади класу А коливалася у діапазоні від 2,8 до 4,2 US\$ за квадратний метр щомісячно. У 2016 році діапазон коливання був таким: від 2 до 4 US\$.

Повноцінні площі класу В на кінець 2017 року обходилися у 2,5 – 2,8 US\$ за квадратний метр. Численні проекти на будівництво складських приміщень все ще заморожені і зможуть стартувати лише після подальшого економічного підйому. За інформацією Cushman & Wakefield, багато хто із розробників заявив, що вони відновлять роботу над проектами у передмісті Києва, коли щомісячна орендна плата зросте до 4,8 – 5 US\$.

Економічний журнал ТОП-100 повідомляє про те, що відчутною стає тенденція використання площ під складські та логістичні комплекси за системою «build-to-suit» – тобто, будівництво від замовлення орендаря. Логістична галузь матиме зиск від розвитку ринку E-Commerce.

Динаміка будівництва логістичних комплексів має місце також і за межами Києва. За підтримки ЄБРР (кредит понад 9,5 мільйонів ЄВРО) «Нова пошта» збудувала новий сортувальний центр у Хмельницькому.

Підземне/інфраструктурне будівництво Кон'юнктура і розвиток ринку

За даними Державної служби статистики України інвестиції у підземне та інфраструктурне будівництво у 2017 році склали при перерахуванні у валюту майже 2,9 мільярдів US\$. Номінально це на 11,5 процентів більше ніж у 2016 році.

На 2018 рік заплановано збільшення інвестицій на розвиток інфраструктури. За даними Міністерства інфраструктури у наступному році в транспортну інфраструктуру мають надійти 3,2 мільярди US\$, в тому числі 1,9 мільярди US\$ у будівництво доріг, майже 1 мільярд US\$ у залізничний сектор і 160 мільйонів US\$ у розбудову портів, майже 140 мільйонів US\$ – на роботи аеропортів.

Потреба модернізації інфраструктурного сектору як ніколи актуальна. За розрахунками Міністерства інфраструктури до 2030 року у розбудову і відновлення має бути інвестовано майже 50 мільярдів ЄВРО. Відомство розробило Національну транспортну стратегію на період до 2030 року, наразі проводиться узгодження із обласними адміністраціями. З огляду на обмежені кошти, Україні було рекомендовано при реалізації великих проектів скористатися підтримкою міжнародних банків розвитку та інших інвесторів. Важливими партнерами є ЄБРР, ЄІБ та Світовий банк. З Китайською Народною Республікою проводяться переговори про надання кредитів на інфраструктурні проекти у розмірі 7 мільярдів US\$.

Уряд хоче прискорити реалізацію проектів у рамках державно-приватного партнерства (ДПП) та шляхом надання концесій. З цією метою він працює над створенням типових умов. Успіхи уже досягнуті у питанні надання концесій при будівництві доріг і портів.

Будівництво доріг

Що стосується будівництва доріг, то в Україні існує нагальна потреба у їхній санації. У звіті Всесвітнього Економічного Форуму щодо глобальної конкурентоздатності 2017/18 Україна посіла 130 місце серед 137 країн світу за станом доріг. За даними Державної агенції автомобільних доріг Укравтодор 95 відсотків доріг в поганому стані. Після того як у минулі роки почали вливати навіть незначні кошти у ремонт доріг, намітилося покращення. У майбутньому мають зрости вливання коштів у їхній ремонт. Сектор є пріоритетним при вдосконаленні транспортної інфраструктури.

На початку 2018 року розпочав свою діяльність заснований нещодавно Дорожній фонд. Фонд наповнюватиметься за рахунок акцизних зборів та мит на паливо. Бюджет фонду на 2018 рік складає 1,9 мільярдів US\$.

Добірка проектів будівництва доріг в Україні

Проект	Сума інвестиції	Стадія виконання проекту	Примітки
Будівництво кільцевої дороги навколо Києва	щонайменше 2 млрд. US\$	у стадії дискусії	Довжина: 213 км, із них 148 км новозбудована ділянка; будівництво трьох мостів довжиною 8,2 км, 4,5 км і 1,6 км; загальні витрати за різними даними: від 2 млрд. US\$ до 10 млрд. ЄВРО; меморандум із China Road і Bridge Corporation (CRBC) у 2016; перерозподіл невідомий
Проект GO-Highway, від Гданська (Данцига) до Одеси	540 млн. ЄВРО	у стадії підготовки	Реконструкція ділянки дороги між Уманню і Львовом; переговори із ЄС з приводу фінансової участі
Будівництво дороги між чорноморськими портами Одеса, Чорноморськ, Південне, Миколаїв і Херсон.	150 – 200 млн. US\$	у стадії підготовки	Довжина: 150 км; запланована реалізація із застосуванням кредиту Exim-Bank of China; заплановано будівництво бетонної дороги
Будівництво платної дороги між Львовом і Краковцем (кордон з Польщею)	дані відсутні	запланований термін реалізації: 2019 – 2022	Довжина: 84 км
Реконструкція чотирьох смуг північної об'їзної дороги навколо Житомира на трасі М-06 (Київ-Чоп)	42,3 млн. ЄВРО	у дії	Підрядник: Sonohydro Corporation (VR China); будівництво бетонної дороги; довжина: 22 км

Джерела: Повідомлення у пресі; міністерство інфраструктури; інформаційні пошуки Germany Trade & Invest

60 відсотків, тобто більша частина бюджету Дорожнього фонду, підуть на ремонт доріг загальнонаціонального значення, за які відповідає Укравтодор. 35 відсотків – на ремонт місцевих доріг. 5 відсотків, що залишилися, буде витрачено на заходи підвищення безпеки дорожнього руху. Заснування Дорожнього фонду – це лише частина проекту українського уряду по децентралізації. На початку 2018 року повноваження на 123.000 кілометрів місцевих доріг були передані обласним адміністраціям, в той час як в компетенції Укравтодору залишилося 47.000 кілометрів доріг загальнонаціонального та міжнародного значення.

Подальше покращення фінансових можливостей у будівництві доріг можливо завдяки так званому «митному експерименту», у рамках якого митні надходження, які виявилися вищими, ніж заплановано, застосовуватимуться на регіональне будівництво доріг. За даними Державної фіскальної служби відповідні кошти склали у 2017 році в перерахуванні у валюту майже 460 мільйонів US\$. Заходи стартували у вересні 2015 року і були пролонговані на початку 2018 року до 1 січня 2019.

Інші заходи, які можуть підвищити інвестиції у будівництво доріг, були передбачені законом про будівництво і експлуатацію доріг приватними підприємствами на умовах концесій, який у березні 2018 року підписав президент держави Порошенко і який діє лише для нових автомобільних доріг. Першою трасою, побудованою на умовах платної дороги, може

стати ділянка для сполучення Львова з Краковцем на польському кордоні. Іншою можливою трасою може стати дорога від Києва до Білої Церкви. Уже давно в Україні існують плани щодо доріг, побудованих на умовах концесії.

Для покращення якості будівництва доріг були введені нещодавно триваліші гарантійні терміни. Дорожньо – будівельні організації повинні нести відповідальність за дорогу упродовж щонайменше п'яти років. Покращений контроль – починаючи з відкритих тендерів і закінчуючи виконанням будівельних робіт – мають гарантувати системи незалежного моніторингу і призначення відповідального інженера Міжнародної федерації інженерів-консультантів (FIDIC) компаніями, які отримали замовлення. За інформацією Міністра інфраструктури Володимира Омеляна виданню Kyiv Post, раніше при будівництві доріг розкрадалося до половини наданих коштів, в результаті чого шар асфальту був набагато тоншим за обумовлений.

На початку 2018 року Кабінет міністрів України затвердив концепцію програми будівництва доріг на період із 2018 по 2022 роки, яка передбачає інвестиції у розмірі майже 12 мільярдів US\$. Державна скарбниця покриває більшу частину фінансування, надаючи 6,5 мільярдів US\$. Однак уряд покладає надії на підтримку міжнародних інвесторів та на інші джерела фінансування. Є необхідність відремонтувати 9 100 кілометрів доріг. Подальші 1000 кілометрів слід або будувати заново, або відповідно капітально

ремонтувати. На 2018 рік Укравтодор планує санацію доріг довжиною більше 3000 кілометрів, після того, як у 2017 вже було відремонтовано 2100 кілометрів у (2014: 102 кілометри; 2015: 313 кілометрів; 2016: 950 кілометрів). Ряд доріг мають бути збудовані як дороги з цементобетонним покриттям.

Залізниця

Фінансовий план публічного акціонерного товариства «Укрзалізниця», затверджений у лютому 2018 року Кабінетом міністрів, передбачає на 2018 рік інвестиції у розмірі 1 мільярда US\$. Це значний підйом у порівнянні із минулими роками (2016: 270 мільйонів US\$; 2017: 400 мільйонів US\$). Майже 700 мільйонів US\$ – це витрати на відновлення рухомого складу.

Важливі інфраструктурні проекти включають в себе електрифікацію ділянок дороги, реконструкцію колій між Запоріжжям і Маріуполем, санацію 300 кілометрів дороги, це у першу чергу ділянки Київ – Одеса і Київ – Львів, а також побудову Бескидського тунелю у Карпатах. Останній має бути прийнятий в експлуатацію у кінці травня. У будівельних роботах брало участь австрійське підприємство D2 Consult. Новий тунель подвоїть кількість потягів у напрямку Словаччини та Угорщини.

Окрім того, обговорюється переведення Львова (сполучення із Польщею) та Мукачеве (сполучення із Угорщиною та Словаччиною) на європейську ширину

Добірка проектів у залізничному будівництві

Проект	Сама інвестицій	Стадія виконання проекту	Примітки
Будівництво швидкісних ділянок дороги від Одеси до Києва, а у майбутньому далі до Львова	до 840 млн. ЄВРО на ділянку Одеса – Київ	на стадії планування	Italferr (Італія) склала техніко-економічне обґрунтування ; фінансування і рентабельність проекту на цей час незрозумілі
Електрифікація і розбудова ділянки Долинська – Миколаїв (довжина: 148 км) і Миколаїв –Колосівка (довжина: 105 км)	368 млн. ЄВРО	на стадії підготовки; запланований час будівництва: 33 місяці	дозволено урядом у лютому 2018; ЄІБ і ЄБРР надали 150 млн. ЄВРО
Електрифікація ділянки Ковель – Ізов (кордон із Польщею)	дані відсутні	період реалізації: 2018 – 2020	довжина: 94 км
Електрифікація ділянки Потоки (Полтавська область) – Золотишине	дані відсутні	період реалізації: лютий – жовтень 2018	довжина: 12 км
Будівництво нового вокзалу („Західний берег“) біля порту Южний	майже 200 млн. US\$	на стадії підготовки; заплановане завершення до 2023	

Джерела: повідомлення преси; власна інформація Germany Trade & Invest

колії. З приводу фінансування ведуться переговори із ЄС. Окрім того, передбачено відновлення залізничного сполучення Березіна із Бессарабією (Республіка Молдова, довжина: 20 кілометрів). У Дніпрі має бути побудована тестова ділянка під Hyperloop.

Громадське приміське пасажирське сполучення

Бізнес-можливості проектів у громадському приміському пасажирському сполученні (ГППС). У Дніпрі проводяться роботи над подовженням метрополітену. ЄБРР і ЄІБ надали для цього кошти. У 2018 році мають розпочатися роботи над розширенням метрополітену у Харкові. Цей проект також підтримують ЄБРР і ЄІБ.

Київ хоче розпочати у 2018 році розбудову лінії метрополітену М3. На початку 2018 року було оголошено тендер. Уже давно столиця планує збудувати четверту лінію метро. Витрати оцінюють у 2 мільярди US\$. У листопаді 2017 року Київська міська державна адміністрація уклала угоду про кооперацію з китайськими компаніями. Інші проекти Києва включають у себе приєднання до залізниці аеропорту Бориспіль, запуск швидкісного рейкового транспорту Tram-Trains та інвестиції у модернізацію трамвайної мережі.

Більше інформації з цього питання можна знайти у таких статтях GTAI: В Україні стартує розбудова гілок метрополітену www.gtai.de/MKT201802058006

Заплановано опублікувати техніко-економічні обґрунтування для київського метрополітену

www.gtai.de/MKT201802098004
Інфраструктура Києва потребує мільярдних інвестицій
www.gtai.de/MKT201802238006

Порти

Інвестиції в українські порти зростають. Головна задача – будівництво терміналу для завантаження суден продуктами сільськогосподарства, поглиблення портових басейнів та роботи з реконструкції і модернізації. Адміністрація морських портів України (АМПУ), яка підпорядковується Міністерству інфраструктури (www.uspra.gov.ua), планує на 2018 рік інвестиції у розмірі 160 мільйонів US\$ (2016: 25 мільйонів US\$; 2017: 67 мільйонів US\$). Як сказав у своєму інтерв'ю пресі Райвіс Вейцкаганс, Голова відомства, на 2018 рік заплановані роботи з днопоглиблення в усіх портах. Загальний об'єм робіт повинен досягти 11 мільйонів кубометрів.

Позитивно на розвиток портів могло б вплинути зниження портових зборів на 20 відсотків, яке вступає в силу на початку 2018 року. Однак у міжнародному масштабі збори залишаються високими. Більше можливостей для інвестицій відкриває зниження норм відрахувань з 75 до 50 відсотків, яке також стартує на початку 2018 року.

Український уряд хоче залучити міжнародні підприємства у якості стівідорних компаній для роботи в портових терміналах. Умови для цього мають створити зміни на рівні законів. У грудні 2017 року АМПУ разом із ЄБРР підписали угоду про фінансування розробки техніко-економічних обґрунтувань роботи в портах Ольвія і Херсон приватних стівідорних компаній. За розрахунками Міністерства

інфраструктури перевалка в обох портах може зрости в результаті роботи приватних стівідорних компаній щонайменше на 5,5 мільйонів тон, а також можна буде залучити інвестицій на 140 мільйонів US\$. Спільно із Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК) Україна працює над проектом з будівництва залізнично-паромного комплексу у рамках PPP у порту «Чорноморськ».

Портовий оператор Hutchison Ports із Гонконгу, SVR, зацікавлений у оренді терміналу порту Чорноморськ і вже у 2018 році може розпочати роботу. P&O Maritime, дочірня компанія DP World Group, у січні 2018 року відновила свою діяльність у порту Южний. Як повідомив міністр інфраструктури Омелян DP World може інвестувати до 1 мільярда US\$ у порти України.

Існують також плани з розвитку річкового судноплавства. Майже 7 мільйонів тонн на рік – така сьогоднішня маса вантажів, які надійшли для перевезення, що значно нижче, ніж у 1991 році. Стимулом для цього сектору має бути лібералізація норм закону. Міністр інфраструктури Омелян сподівається на зростання конкуренції і збільшення об'єму перевезень до 30 – 35 мільйонів тон на рік. Уряд проводить перемовини із ЄБРР. За мету поставлені кредити для модернізації шлюзів (20 мільйонів ЄВРО), роботи з днопоглиблення (10 мільйонів ЄВРО) та розвитку державних портів на Дніпрі (20 мільйонів ЄВРО). Велика частка у річковому судноплаванні припадає сьогодні на перевезення зернових компанією Nibulon.

Великі плани розвитку має порт Южний на Чорному морі. Порти на Азовському морі, як Маріуполь, страждають від об-

Добірка великих проектів портів України

Підприємство: проект	Сума інвестицій	Стадія виконання проекту	Примітки
Nibulon: інвестиції в інфраструктуру перевезення зернових	понад 200 млн. US\$	у дії, заплановане завершення до літа 2019	Проект підтримують IFC, ЄІБ та ЄБРР; головна задача: інвестиції у перевезення зернових Дніпром і Південним Бугом, в тому числі інвестиції у річкові термінали, пароплави і розбудову портових терміналів у Миколаєві
MV Cargo і Cargill: будівництво зернового терміналу у порту Южний, потужність: 4 млн. т	150 млн. US\$	у дії, заплановане завершення - другий квартал 2018	EBRD und IFC unterstützen Projekt mit je 37 Mio. US\$
Група компаній Orehim: Розширення зернового терміналу у порту Миколаєва з 60000 до 150000 тонн	дані відсутні	у дії	Проект підтримує Black Sea Trade & Development Bank (BSTDB), надавши кредит у розмірі понад 31 млн. ЄВРО

Джерело: повідомлення преси, інформаційні пошуки Germany Trade & Invest

межень судноплавства через будівництво Росією Керченського мосту до анексованого півострова Крим.

Аеропорти

Зростає пасажиропотік українських аеропортів. У 2017 році було обслуговано 16,5 мільйонів пасажирів, це на 27 процентів більше, ніж у 2016 році. Потік на сьогодні перевищує рівень 2013 року майже на 30 відсотків. Прибутковими для повітряних перевезень є туризм, введення «безвізу» для шенгенського простору, поїздки гастарбайтерів і розширення повітряних трас завдяки лоукостерам, як наприклад угорський авіаперевізник Wizzair. Восени 2018 року відновлює перельоти Ryanair з Києва і Львова. Проте ще більше зростання пасажиропотоку гальмує низька купівельна спроможність більшої частини населення.

Концепція розвитку повітряних перевезень, яка ще й до цього часу не затверджена Урядом, передбачає до 2030 року амбітне підвищення пасажиропотоку до 71,2 мільйонів. Пріоритетами є розбудова аеропорту «Бориспіль» і модернізація регіональних портів. Останнє можна втілити завдяки приватним фірмам у рамках операційних моделей.

У багатьох портах проводяться роботи з модернізації і розбудови. В аеропорту «Бориспіль» до 2022 року мають бути реалізовані проекти з розвитку в об'ємі 500 мільйонів US\$, зокрема, й направлені на підвищення потужності для оформлення багажу і пасажирів, а також санацію другої посадкової смуги. Завдяки виходу на ринок України авіакомпанії Ryanair у майбутньому можна буде користуватися терміналом F, який зараз законсервованний.

У Дніпрі у 2018 році було отримано коштів для ремонту посадкової смуги, а також

для будівництва нового терміналу. В аеропорту Одеси у 2019 році має завершитися відновлення злітно-посадкової смуги, а у Запоріжжі проводяться роботи з будівництва нового терміналу.

Міністерство інфраструктури планує розширити військовий аеродром у Білій Церкві під Києвом і надати йому статус міжнародного вантажного та пасажирського аеропорту. Заплановано також будівництво мультимодального логістичного центру вантажних перевезень, пасажирського терміналу і ангару для технічного обслуговування літаків. Реалізація проекту вартістю 52 мільйони ЄВРО запланована на період із 2018 по 2020 роки.

Обговорюється будівництво нового порту на Закарпатті. Як можливі місця розташування Міністр інфраструктури Омелян назвав у квітні 2018 року міста Хуст і Мукачево. Восени 2018 року має знову має запрацювати аеропорт в Ужгороді.

Майже 98 % всіх надходжень від польотів в Україні припадають на порти Бориспіль (Київ; частка: 64 %), Київ-Жуляни (11 %), Одеса (7,5 %), Львів (6,5 %), Харків (5 %), Дніпро і Запоріжжя (по 2 %).

Переробка відходів

Сучасна промисловість з переробки відходів України знаходиться на початковій стадії. За даними Антимонопольного комітету України (АМКУ) у 2016 році майже 94 % побутового сміття потрапляло на полігони для зберігання сміття або стихійні сміттєзвалища. Після того, як роками у цьому секторі не було жодних зрушень, галузь опинилася у центрі уваги Уряду і громадськості. Проте це сталося через сумні причини - пожежу на полігоні у Грибовичах під Львовом і загибель пожежників у травні 2016 року, які врешті-решт заставили звернути увагу на катастрофічну ситуацію з багатьма сміт-

тезвалищами та усвідомити необхідність запровадження посиленних стимулів для подолання ситуації через Угоду про Асоціацію із ЄС.

Для покращення ситуації український Уряд затвердив 8 листопада 2017 року Національну стратегію управління відходами до 2030 року. Однак ще мають бути розроблені конкретні плани її втілення. Відкритим залишається питання фінансування заходів, які заплановані у стратегії. З огляду на мізерний бюджет різних рівнів, Україна у питаннях інвестицій у переробку відходів має бути орієнтована на участь приватних інвесторів і інвестиції приватних підприємств. Умови для цього навіть сьогодні є недостатніми. На заваді стають низькі тарифи, відсутність сортування сміття, бюрократія і недосконалість законодавства.

Підтримку від ЄБРР Україна отримала при санації полігону у Грибовичах і будівництві установок для сортування і компостування відходів у Львові. Виконавцями проекту є міська адміністрація Львова і комунальне підприємство Green City. Загальний обсяг проекту становить до 35 мільйонів ЄВРО.

При санації полігону № 5 під Києвом Україна змогла залучитися підтримкою від Федерального Міністерства довкілля Німеччини. Необхідно було запобігти витоку метану і забрудненого фільтрату. Як повідомив заступник Голови Київської міської державної адміністрації Петро Пантелеєв, столиця планує будівництво великого сміттєпереробного заводу. Єдина працююча в країні сміттєспалювальна установка у Києві потребує інвестицій у нові фільтри. Мета - досягнення стандартів ЄС. Для введення хімічних очисних установок місто планує, як повідомив Пантелеєв, надати 15 мільйонів ЄВРО, в той час як експлуатуюча організація «Київенерго» інвестує у нові електрофільтри.

Преса повідомляє, що у країні існує багато проектів будівництва сміттєпереробних заводів. Сюди належать установки поблизу міста Дергачі під Харковом, Коцюбинці (Тернопільська область), у Дніпрі, Черкасах та Борисполі під Києвом. Партнерами по проекту названі підприємства Польщі, Об'єднаного Королівства, Бахрейну і США. Досвід минулого свідчить, що багато проектів мусять ще чекати на свою реалізацію.

Більше інформації щодо переробки відходів у статті GTAI «Український Уряд приймає стратегію переробки відходів», яку можна завантажити за посиланням: <https://www.gtai.de/MKT201711158011>

Водне господарство

Потреба у модернізації українського сектору величезна. Більша частина трубопроводів, pomp і установок очистки води і стоків зношені або не відповідають необхідним стандартам. Коштів водопровідних станцій і комунальних управлінь здебільшого вистачає лише на термінові поточні ремонтні роботи. На магістралях стаються постійні аварії.

Важливою підтримкою при втіленні великих інвестиційних проектів є донорські організації. У рамках «Другого проекту розвитку міської інфраструктури» (Second Urban Infrastructure Project), який стартував у 2014 році, Світовий банк надає загалом 350 мільйонів US\$. Таким чином він підтримує проекти у галузях переробки сміття і водного господарства різних міст України, зокрема, й у Житомирі. За даними Андрія Нікітіна, керівника водопровідних станцій Житомира (Житомирводоканал, <https://vodokanal-zt.org.ua>), наведених в одній зі статей економічної газети «Економічна правда», підприємство отримало у 2015 році згоду від Світового банку на отримання кредиту у розмірі 40 мільйонів US\$. Кошти мають бути направлені у будівництво водоочисної установки і насосної станції, а також у санацію водопровідної мережі. При плануванні реалізації проектів водного господарства, на думку Нікітіна, Україна значною мірою орієнтована на ноу-хау і закордонну техніку.

У секторі задіяна також Японська агенція міжнародного співробітництва (JICA). Вона надала для санації і модернізації великої водоочисної установки «Бортницька станція аерації» (Київводоканал, <https://vodokanal.kiev.ua>) у перерахунок майже 1 мільярд US\$. За даними Київ-

водоканалу, у плануванні беруть участь компанії «Київінжпроект» і консорціум японських підприємств TEC International (www.teci.jp), Nihon Suiko Sekkei (www.n-suiko.co.jp) і Nippon Koei (www.n-koei.co.jp). Підписання договору з майбутнім генеральним підрядником заплановано на лютий/березень 2019 року. Передбачений період будівельних робіт: червень 2019 - травень 2025.

Енергетичне господарство

Основні принципи розвитку енергетичного господарства в Україні визначені в енергетичній стратегії до 20135 року, затвердженій у вересні 2017 року. У документі уряд прогнозує зростання виробництва електроенергії у період з 2015 по 2035 роки з 163,7 мільярдів до 195 кіловат-годин.

Енергетичний сектор України має нагальну потребу в модернізації. За даними газети «Економічна правда», 64 проценти усіх електростанцій експлуатуються більше 40 років. Потреба у діях існує на фоні того, що ресурс більшої частини потужності станцій у найближчі десятиріччя вичерпається. Особливо це актуально для атомних реакторів. За даними порталу mind.ua, до 2035 року електростанції потужністю 20-25 гігават, на які припадає 80 процентів виробництва електроенергії в Україні, мають бути виведені із експлуатації. Фактично країна може виробляти більше енергії, ніж сама потребує.

В енергетичному секторі України проходить процес реформ. У рамках Угоди про Асоціацію із ЄС Україна зобов'язалася реконструювати свій енергетичний ринок. Головною метою є створення конкуренції шляхом лібералізації згідно з третім енергетичним пакетом ЄС. Тому слід створити рамки для залучення необхідних інвестицій. Важливими кроками для цього є:

- розподіл (розмежування) виробництва, а також мереж передачі і розподільних мереж, а також створення незалежних операторів мереж;

- перехід від регулювання цін до утворення ринкових цін на засадах ринкових законів;
- гарантування незалежності органам влади НКРЕКП (www.nerc.gov.ua).

У червні 2017 року Президент держави Петро Порошенко підписав закон «Про ринок електроенергії», який визначив нові рамки для нього. Для реалізації реформ заплановано перехідний період строком у два роки. 14 березня 2018 року НКРЕКП затвердила основні правила для ринку електроенергії. Сюди відносяться регулювання з метою лібералізації ринку, створення ринку потужності та введення аукціонів Day-Ahead (на добу вперед) і Intraday (протягом дня). Гальмування реформ при їх реалізації у попередні місяці стало причиною виникнення розбіжностей у питанні складу НКРЕКП.

Важливим проектом у енергетичному секторі є приєднання української електричної мережі до європейської об'єднаної енергетичної системи. Для цього державний оператор «Укренерго» уклав у кінці 2017 року угоду з Європейською мережею системних операторів передачі електроенергії (ENTSO-E). Термін реалізації проекту спливає у липні 2022 року. Для реалізації Укренерго потребує підтримки консалтингових фірм. У лютому 2018 року в офіційному бюлетені «Урядовий кур'єр» було оголошено про відкритий конкурс.

У разі приєднання до мережі перед Україною відкривається перспектива експортувати більше електроенергії до ЄС. Укренерго сподівається збільшити у майбутньому об'єми поставок до 20 мільярдів кіловат-годин. У 2017 році експорт ледь досягав 5,2 мільярдів кіловат-годин. Подальші переваги - покращення можливостей у балансуванні між пропозицією і попитом на ринку електроенергії та підвищення надійності поставок завдяки зниженню залежності від російської електричної мережі.

Для приєднання необхідні великі інвестиції. Задля модернізації трансформатор-

Прогнози щодо розвитку виробництва електроенергії в Україні (дані у мільярдах кіловат-годин)

	2015	2020	2025	2030	2035
Виробництво електроенергії загалом, в тому числі:	164	164	178	187	195
атомна енергія	88	85	91	93	94
теплові електростанції	68	60	64	63	63
гідроенергія	7	10	12	13	13
відновлювані джерела енергії (сонячна і вітрова енергія)	2	9	12	18	25

Джерело: Енергетична стратегія до 2035

них підстанцій ЄІВ надає кошти у розмірі 130 мільйонів ЄВРО. Загальні кошти складають 280 мільйонів ЄВРО. Інвестицій потребують також будівництво і модернізація електричних мереж. Сюди відносяться магістралі від Мукачево до Вельке-Капушани (Словаччина), від атомної електростанції у Хмельницькому до Ряшів (Польща), від Південно-Української АЕС (Миколаївська область) до Ісакчі (Румунія) і від трансформаторної підстанції Західноукраїнська (Львівська область) до Альбертирши (Угорщина). Україна сподівається, що ЄС надасть зазначеним проектам статус проектів спільних інтересів (Projects of common interest).

Проблемою в енергетичному секторі України є економічна блокада неконтрольованих урядом регіонів Донбасу, яка триває з лютого 2017 року. В результаті призупинені поставки вугілля (антрацит). Як наслідок електростанції, що працюють на вугільному паливі, налагоджують зв'язки із новими фірмами-постачальниками у Росії, Південній Африці і США. Енергоблоки на установках Зміївської ТЕС і Трипільської ТЕС (експлуатуюча організація: Центренерго) і Придніпровської ТЕС (ДТЕК) протягом 2017 року були переведені на інші види вугілля (газове вугілля), яке видобувають в Україні. Цей процес має продовжуватися і у 2018 році. На модернізацію державних вугільних шахт уряд надає у 2018 році додаткові кошти.

На багатьох електростанціях, що працюють на вугільному паливі, проводяться роботи по встановленню нових фільтрів. Сюди належать установки Дарницька (Київ) і Придніпровська (Дніпро). Забруднення довкілля сучасними електростанціями нещодавно викликало заворушення серед населення. В кінці березня 2018 року Уряд затвердив техніко-економічне обґрунтування для Калицької ТЕС (<http://web.kltec.if.ua>). Кошти для цього складають приблизно 55 мільйонів US\$. Роботи триватимуть два роки. У майбутньому електростанція має бути приватизована.

У приватні руки повинні перейти оператор електроенергетичної галузі «Центренерго» (www.centrenerg.com). Маючи потужність у 7.690 мегават, підприємство, згідно із його власними даними, гарантує 14 процентів встановленої потужності у країні і майже 8 процентів всього виробництва електроенергії. Держава має частку у 78,3 відсотків в енергетичних компаніях. За даними Фонду державного майна, до компетенції якого належать питання приватизації (www.spfu.gov.ua), у червні 2018

року може бути проголошений відкритий конкурс, за умови затвердження таких планів державою. Ernst & Young підтримує відомство у підготовці приватизації Центренерго. Поряд із Центренерго у список приватизації на 2018 рік занесені електростанція Mykolaiv Central Heating і Power Plant (www.ntec.mk.ua). Мають бути виставлені на продаж також частки телекомунікаційних компаній.

Проміжне сховище для атомного палива

У листопаді 2017 року у зоні відчуження Чорнобиля почалося будівництво проміжного сховища для відпрацьованих тепловидільних елементів атомних електростанцій. Згідно із повідомленнями преси, загальні кошти складають майже 1,4 мільярди US\$. Партнерами по проекту стали державний енергогенеруючий концерн «Енергоатом» і американська компанія Holtec International. Генеральним підрядником є Укрбудмонтаж (<http://ukrbudmontazh.com>). Приєднання до залізниці споруджує компанія Укренергомонтаж (<http://ukrenergomontazh.com.ua>). Експлуатація в тестовому режимі має стартувати восени 2019 року. Під будівництво Уряд України надав державні гарантії у 250 мільйонів US\$.

Будівництво сховища було заплановано уже давно. Підписання договору із Holtec датувалося спочатку 2005 роком. Проміжне сховище Україна намагається використати задля послаблення своєї залежності від Росії в атомному секторі. До цього часу відпрацьовані тепловидільні елементи доставлялися саме туди, на що постійно виділялися кошти у розмірі 200 мільйонів US\$ на рік. При купівлі тепловидільних елементів Україна також орієнтована на диверсифікацію таких поставок. Поряд з російським виробничим холдингом «ТВЕЛ», який був єдиним постачальником, країна співпрацює з більш важливим партнером – компанією Westinghouse. Загальні доходи досягли у 2017 році 533 мільйонів US\$.

Ядерна енергія складала у 2017 році 55 відсотків від загального виробництва електроенергії в Україні. У виробництві були задіяні 15 енергоблоків на чотирьох атомних електростанціях: Хмельницький, Рівне, Запоріжжя і Південно-Українська із встановленою потужністю 13,8 гігават. Дванадцять блоків були введені в експлуатацію ще при Радянському Союзі. У минулі роки Уряд пролонгував термін експлуатації електростанцій. ЄБРР і «Єв-

ратом» підтримують Україну у заходах з підвищення безпеки реакторів. Відповідно до планів «Енергоатома» у цю галузь мають бути вліті інвестиції у розмірі майже 200 мільйонів US\$.

Як сказав Прем'єр-Міністр України Володимир Гройсман, у 2021 році має відновитися будівництво третього і четвертого блоків Хмельницької атомної електростанції. У вересні 2015 року уряд України розірвав договір із Росією про виготовлення блоків. За даними «Енергоатому» ведуться переговори із чеською компанією Skoda JS про подальші роботи. У листопаді 2017 року китайська ядерна компанія China National Nuclear Corporation (CNNC) висловила свою зацікавленість у участі у цьому проекті.

Відновлювані джерела енергії

Зараз в Україні справжній бум на відновлювані джерела енергії. У першому кварталі 2018 року до мережі були підключені установки із встановленою потужністю майже 159 мегават (повний рік: 2016 – 121 мегават; 2017 – 257 мегават). Більша частина припадає на сонячну енергію (100 мегават), вітрову енергію (47 мегават), установки, що працюють на біогазі і біомасі (1,5 мегават).

Із загальною встановленою потужністю майже 1 500 мегават без урахування сонячних установок в анексованому Криму частка поновлювальних джерел у виробництві енергії на сьогоднішній день поки що досить незначна. Кінцевий показник в розробленій енергетичній стратегії до 2035 року – це частка регенеративної енергії, включаючи енергію води, яка має перевищувати 25 відсотків у загальному виробництві енергії.

Важливим фактором досягнення успіху у сфері відновлюваних джерел енергії є привабливі «зелені тарифи», які зафіксовані у ЄВРО і не змінюватимуться до 2030 року. Їхнє зниження відбуватиметься поетапно. За даними міжнародної юридичної компанії Baker McKenzie, тариф на електроенергію, отриману за рахунок сонячної установки, у період із 2017 по 2019 роки складає 15,03 євроцентів за кіловат-годину. Для вітрових установок потужністю вище 2 мегават тариф становить 10,18 євроцентів. Через зростання коштів, що підлягають розподілу, терміново слід розглянути питання про введення системи аукціонів. Зростаюча частка у регенеративній енергії вимагає більш високих

потужностей для вирівнювання коливань виробництва. За розрахунками оператора «Укренерго» до 2020 року мають бути передані в експлуатацію електричні акумулятори і газотурбінні електростанції потужністю 500 мегават. До 2025 року потужність повинна бути не нижче 2.500 мегават.

Міжнародні інвестиційні організації стимулюють «зелені» проекти енергетичних компаній України. Все більше уваги цьому сектору приділяють приватні іноземні інвестори. Великим проектом у сфері фотовольтаїки є заплановане будівництво сонячної електростанції з встановленою потужністю до 1.200 мегават у зоні відчуження Чорнобиля.

Зростати мають також потужності гідравлічної енергії України. Підвалини для цього закладені у програмі розвитку до 2026 року, яку затверджено у липні 2017 року. Найбільш значущим проектом у цьому секторі є будівництво державним оператором «Укргідроенерго» Каховської ГЕС на Дніпрі з встановленою потужністю 250 мегават. Витрати на цей проект оцінюють у 425 мільйонів Євро. До кінця 2018 року мають бути завершені проектні роботи, будівельні роботи можуть розпочатися у кінці 2019 року. За даними «Укргідроенерго» ЄБРР і ЄІБ готові надавати фінансову допомогу у реалізації цього проекту.

Загальний огляд галузі і ділова практика Структура галузі і ситуація з конкурентною боротьбою

Німецькі будівельні підприємства задіяні в Україні лише у роботі над проектами. Останнім проектом, який було заплановано і реалізовано у 2008 році будівельною компанією Hochtief, був футбольний стадіон у Дніпрі вартістю 40 мільйонів Євро. Більш вагомою є участь німецьких компаній у виробництві будівельних матеріалів. Співпраця з німецькими будівельними консалтинговими компаніями рекламується українськими будівельними підприємствами у газетних звітах і свідчить про високий показник якості продукції. Останнім часом все більше фірм із Китайської Народної Республіки беруть участь у тендерах в Україні. Сильні позиції займають у дорожньому будівництві і турецькі компанії.

Ділова практика

Через складне законодавство у галузі будівництва і планування іноземні компанії з надання архітектурних і будівельних

Добірка провідних українських будівельних концернів

Підприємство	Internet
Житлове і торгово-промислове будівництво	
КиївМіськБуд	www.kmb.ua
.Домобудівний комбінат № 4	www.dbk4.com.ua
.Megaline Global Ukraine	www.megaline.ua
.Строитель-П	www.stroitel-p.com.ua
.Будова	www.budova.ua
.KAN Development	www.kandevlopment.com
.Укрбуд	www.ub.com.ua
.ДБК Житлобуд	www.dbkzhytlobud.com.ua
.Інтеграл-Буд	www.integral-bud.com.ua
.BD Holding	www.bdholding.ch
.Stolitsa Group	www.stolitsagroup.com
.TMM	www.tmm.ua/en
.Riverside Development	www.riverside.net.ua
.DIM Group	www.dim-bud.ua
Промислове та інфраструктурне будівництво	
.Altcom	www.altcom.ua
.Інтербудмонтаж	www.interbudmontazh.com
.Altis Holding	www.altis-holding.com
.Укргідроенергобуд	www.uges.com.ua/
.Автомостраль Юг	www.automagistral.com.ua
.Київметробуд	www.metrobud.kiev.ua
.Onur Group (Туреччина, у першу чергу дорожнє будівництво)	www.onurgroup.com

Джерело: , інформаційні пошуки Trade & Invest

послуг не можуть зробити жодного кроку при вивченні ринку і прийнятті замовлень без кваліфікованої допомоги адвокатських фірм, які дуже добре обізнані в українському праві. Додатково пропонується тісне співробітництво із серйозним місцевим підприємством, яке має мати досвід у будівництві і володіти потрібними контактами для вирішення питань у комунальному і державному секторі.

Сьогодні багато що у будівельному законодавстві знаходиться на переломному етапі. У рамках Угоди про Асоціацію з Європейським союзом у багатьох галузях відбувається адаптація до стандартів ЄС. У рейтингу Doing Business за даними Світового банку Україна піднялася зі 140-ї позиції на 35-у у питаннях оперативності отримання дозволу на будівництво.

Добірка топологічних даних до будівельної галузі України¹

Показник	2016	2017	Зміни 2017/16 (у %) ²
Вартість інвестицій у будівництво, загалом (у млн. US\$), з них ³	6.170	6.949	12,6
Висотне будівництво	3.609	4.094	13,4
житлове будівництво	1.663	1.927	15,8
модернізація/ремонт	1.000	дані відсутні	дані відсутні
нежитлове будівництво	1.945	2.167	11,4
Підземне/інфраструктурне будівництво	2.561	2.855	11,5
Вартість наданих інженерних, архітектурних і консалтингових послуг (у млн. US\$)	421	579	37,5
Житлове будівництво			
завершення (у млн. квадратних метрів житлової площі)	9,4	10,2	9,0
завершення (кількість житлових будинків)	дані відсутні	39.970	дані відсутні

1) без урахування анексованої Росією Автономної Республіки Крим, міста Севастополь і неконтрольованих урядом України східних областей; 2) номінальні зміни на основі долару США; 3) перерахування даних у UAH в долари США за річним середнім курсом Національного банку України; 2016: 1 US\$ = 25,5513 UAH; 2017: 1 US\$ = 26,5966

Джерело: Держстат; розрахунки Germany Trade & Invest

Виробництво вікон і дверей в Україні

	2015	2016	2017	Зміни 2017/16 у %
Вікна і віконні рами, балконні двері і рами до них, двері, дверні рами і дверні пороги із дерева, тис. м ²	2.078,3	1.683,4	1.987,6	18,1
Дверне полотно і дверні рами пластикові, тис. штук	2.116,6	2.467,9	2.905,1	17,7

Джерело: Держстат

Усі тендери публікуються на центральному державному порталі тендерів ProZorro (<https://prozorro.gov.ua>) українською мовою.

Будівельні матеріали і поставка додаткових продуктів

Ринок будівельних матеріалів процвітає через зростаючий попит на будівельні послуги. Після стагнації у 2012 - 2015 роках місцеве виробництво з 2016 року знову пішло угору. На 2017 рік державна служба статистики прогнозує ріст на 6,4 процентів.

Український уряд працює над тим, щоб адаптувати стандарти для будівельних матеріалів до приписів ЄС (№305/2011). Відповідний проект закону (№ 7151) був внесений у жовтні 2017 року до парламенту. Заплановані зміни стосуються посилення відповідальності виробників, покращення контролю якості і будівельних стандартів, зокрема, енергетичної ефективності і безпеки.

Вікна

У 2017 році зріс попит на вікна. За оцінками «Віконного консалтингу», ємність ринку коливається у межах від 6 до 6,3 мільйонів квадратних метрів. Це відповідає росту у межах 15 - 18 відсотків у порівнянні із 2016 роком. За результатами опитування порталу ProfiDOM.com.ua, перспективи на 2018 рік оптимістичні. Відповідно покладаються надії на модернізацію виробничого устаткування. Це стосується також переходу до виробництва вікон з більш високим коефіцієнтом звукоізоляції.

Виробникам вікон вигідно, щоб площа новобудов постійно зростала. В той час, як темпи житлового будівництва у 2018 році падали, у сфері роздрібною торгівлі і офісної нерухомості спостерігалось поживлення. Хорошою підтримкою для попиту на нові вікна є зростаючий інтерес до енергетичної ефективності - не в останню чергу внаслідок відсутнього зростання спо-

живчих цін на газ і тепло від центрального тепlopостачання. Програми підтримки «Теплі кредити» і «IQ Energy» стимулюють придбання теплоізоляційних багатошарових склопакетів. Нещодавно заснований фонд енергетичної ефективності та посилена фінансова допомога зі сторони міжнародних інвесторів повинні у майбутньому ще більше стимулювати попит.

У жовтні 2017 року Антимонопольний комітет України (АМКУ) надав дозвіл турецькому підприємству Beta Kimyasal Maddeler Yatirim на придбання контрольного пакету акцій виробника вікон «Міропласт» (місце знаходження: Дніпро). До того моменту Туреччина мала там 24,9 відсотків. «Міропласт» виготовляє ПВХ-профілі і двері торгової марки WDS, Galaxy та Olimpia.

Цемент

Після зростання виробництва у 2016 році на 7,2 відсотки, в Україні згодом упало на 0,5 процентів виробництво цементу, вапна і штукатурки. З огляду на очікуване зростання інвестицій в інфраструктурні роботи у майбутньому можна очікувати нового поживлення виробництва. Заплановане будівництво бетонних доріг може стати поштовхом для росту виробництва цементу.

Закордонні виробники цементу займають домінуючі позиції в Україні. До провідних виробників із заводами на місцях відносяться HeidelbergCement, Dyckerhoff та іранська фірма CRH. Все частіше підприємства переходять на сухий спосіб виробництва цементу. У 2016 році на таке виробництво припадало 78 відсотків. 2017 року дуже зріс імпорту цементу з Білорусії. Місцеві виробники скаржилися на демпінгові ціни. У Білорусії зараз є перевищення виробництва цементу.

Скло

Виробники скла і скляних виробів мали можливість підвищити виробництво у 2016 і 2017 роках відповідно на 2,9 та 9,1 процентів. Максимальний попит на скло відображається на зростанні імпорту будівельного скла. За даними державної служби статистики у 2017 році на третину зріс імпорту флоат-скла, тобто майже до 110 мільйонів US\$. Таким чином, він знову перевищує показники 2013 року, коли ледве досягав 96 мільйонів US\$. Найважливішими країнами-експортерами є Росія і Білорусь.

Ізоляційні матеріали

Тенденція до підвищення енергетичної ефективності означає підвищення застосування ізоляційних матеріалів. За даними порталу ProfiDOM.com.ua, майже 75 - 80 відсотків попиту задовольняють місцеві компанії. Що стосується теплоізоляційних матеріалів на базі скловолна, то тут домінують імпортовані товари. Згідно із ProfiDom.com.ua, важливими гравцями на ринку є Aeroc, Wienerberger, Kerameya і SBK.

Будівельні суміші і штукатурки

За даними ProfiDOM.com.ua, продаж будівельних сумішей і штукатурок зростає. Попит на них Україна здебільшого може покрити за рахунок власного виробництва - у тому числі дочірніми компаніями міжнародних концернів. У імпорті домінують полівалентні артикули або такі, що не є рентабельними для локального виробництва через низькі об'єми збуту. Німецькі компанії Henkel, Knauf, Kreisel-Baustoffe і MC-Bauchemie вже давно налагодили виробництво на місцях.

Імпорт будівельного скла (у мільйонах US\$; митна вартість)

Поз. HS 7005 ¹	2016	2017	Зміни 2017/16 (у %) ²
Загалом	83,0	110,4	33,0
в тому числі із:			
.Росії	30,8	49,8	61,7
.Білорусії	33,0	42,4	28,4
.Болгарії	7,5	7,4	-1,4
.Польщі	4,6	2,5	-45,9
.Туреччини	1,8	3,5	95,5

1) термоліроване скло (флоат-скло);
2) відхилення в результаті округлення

Джерело: Держстат

Контактні адреси

Найменування	Інтернет-адреса	Примітки
АНК Ukraine	http://ukraine.ahk.de	координаційний центр німецьких підприємств
Міністерство регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України	www.minregion.gov.ua/	контролює здійснення державних програм у житловому будівництві і певні програми у інфраструктурному будівництві; також видає щомісячний інформативний бюлетень щодо норм, стандартів і регулювань
Державна архітектурно-будівельна інспекція України	www.dabi.gov.ua	головним чином відповідальна за дозволи на будівництво, приймання будівельних робіт і дотримання національних будівельних стандартів
Державна агенція з питань енергетичної ефективності і економії енергії України	http://saee.gov.ua	насамперед, відповідальна за програми у сфері теплоізоляції та економії енергії, а також за введення паспортів енергетичної ефективності (енергетичні паспорти)
Конфедерація будівельних організацій України	http://kbu.org.ua	
Національна спілка архітекторів України	http://nsau.org	З відповідними структурами на регіональних (обласних) рівнях
Національна спілка підприємств цементної промисловості України УкрЦемент	www.ukrcement.com.ua	мета: розвиток і підтримка підприємств цементної промисловості
Messe World Build Kyiv	www.worldbuild-kiev.com.ua	організатор: Premier Expo

Фарби і лаки

Попит на фарби і лаки зростає. За інформацією ProfIDOM.com.ua збут у 2017 році склав майже 180 мільйонів US\$ після майже 150 мільйонів US\$ у 2016 році. Провідні позиції в Україні займають марки Caparol, Cebos, Düfa, Eskaro, Feidal, Helios, Ircor,

Jobi, Polifarb, Tikkurila, Дніпропетровський лакофарбовий завод, Lakma, Pentalak, Polisan, Sniezka, ChimDekor і Jantar.

Ряди „Аналіз галузі“ і „Галузь компактно“ містять аналіз ключових галузей експортної економіки Німеччини. Інші звіти країн

щодо будівельного сектора наведені за посиланнями: www.gtai.de/branchenanalysen і www.gtai.de/branche-kompakt.

Контактна особа питань будівництва: Аксель Дьорр (Axel Dörr), електронна адреса: axel.doerr@gtai.de

15 років ODW-ELEKTRIK в Україні – це неймовірна історія успіху!

Спочатку була лише ідея, а також багато ентузіазму та невеличка група людей, які були готові її реалізувати і мали бачення великого майбутнього нового підприємства. Та завдяки самовідданій праці кожного працівника, саме ця ідея і ці люди перетворилися у найважливішу опору для всієї великої родини ODW.

На передньому плані спочатку стояло виробництво кабельних джгутів, але згодом підприємство розвивалось і приступило до виробництва устаткування, повністю забезпечуючи на сьогоднішній день автоматичним виробничим обладнанням з електричними і програмними

рішеннями не тільки саме українське підприємство, але й інші підприємства групи ODW по усьому світу.

Наше конструкторське бюро зуміло стати основою для реалізації та впровадження найсміливіших ідей щодо технічних вдосконалень та рішень.

А тому завод у Новому Роздолі з усіма своїми дільницями, відділами та інженерно-технічними напрацюваннями зміг стати повністю самодостатнім. Кожна дільниця, кожен відділ і кожен співробітник зробили свій вагомий внесок у наші 15 успішних років.

Українські експортери овочів та фруктів відкривають для себе нові ринки збуту у Німеччині

З 3 по 5 липня 2018 року українська делегація виробників та експортерів овочів та фруктів на чолі із заступницею Міністра аграрної політики та продовольства України Ольгою Трофімцевою взяла участь у V-ому Німецько-Українському форумі харчових продуктів у містах Гамбурзі та Любеку (Німеччина).

Проект був організований Agritrade Ukraine у співпраці з Робочою групою «Харчова промисловість та сільське господарство» при Німецько-Українській промислово-торговельній палаті, торгово-промисловою палатою Шлезвіг-Гольштайна та Генеральним консульством України у Гамбурзі.

Українські підприємці отримали змогу детально ознайомитися з продовольчою галуззю землі Шлезвіг-Гольштайн та спільною foodregio. foodregio була створена у 2006 році як контактна платформа для 80 компаній-членів, які представляють харчову галузь у п'яти північнонімецьких землях. Основна мета її діяльності полягає у підтримці середніх підприємців по всьому ланцюжку створення доданої

вартості у харчовій промисловості. Крім цього, делегація відвідала сімейне підприємство H.& J. Brüggem KG у м. Любеку, де були представлені повний процес виробництва та новітні технології, які використовуються на підприємстві. 5 лип-

ня підприємці побували на найбільшому оптовому ринку у північній Німеччині Grossmarkt Hamburg, де отримали змогу поспілкуватися з німецькими імпортерами харчових продуктів. Під час відвідання контейнерного терміналу HHLA гості багато дізналися про логістичну структуру порту.

Другий та третій етапи Форуму пройшли у Львові та Києві з 10 по 13 липня, у них взяли участь німецькі підприємства, зацікавлені у співпраці з Україною.

Після успішного проведення цієї низки заходів у Німеччині та в Україні проект Agritrade Ukraine планує організацію вже 6-го Німецько-українського харчового форуму, який відбудеться цієї осені.

Щиро вітаємо наших нових постійних членів Палати!

ПОВНА НАЗВА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ НІМ. МОВОЮ	ПОВНА НАЗВА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ УКР. МОВОЮ
OCCIDENTAL TRADING GmbH & Co. KG	OCCIDENTAL TRADING GmbH & Co. KG
JOSERA UKRAINA, TZOZ	ТЗОВ «ЙОЗЕРА УКРАЇНА»
ATENE KOM GMBH	АТЕНЕ КОМ ГМБН
PHOENIX CONTACT, TOV	ТОВ «ФЕНІКС КОНТАКТ»
INDUSTRIE- UND HANDELSKAMMER NÜRNBERG FÜR MITTELFRANKEN	ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНА ПАЛАТА НЮРНБЕРГ МІТТЕЛЬФРАНКЕН

Мама SOS

Благодійний Фонд «Мама SOS» – яскравий приклад волонтерської ініціативи, яка, змінюючи світ навколо, сама перетворюється в зрілу організацію. Майже 5 років дівчата-волонтери опікуються дітьми з неповних сімей, які опинилися в скрутних обставинах. Наразі організація має намір розширити своє коло впливу. У її фокусі опинилися питання відповідального батьківства. Отже від реактивної допомоги та роботи з наслідками, Фонд переходить до активного впливу на причини виникнення неповних сімей та профілактичних заходів. Про становлення Фонду та подальші плани розповідають дівчата, які представляють адміністративне керівництво організації.

Шановні пані, розкажіть, будь ласка, про ідею створення вашого Фонду. Хто і коли був ідейним натхненником його започаткування?

Юлія Горошко, засновниця Фонду: Для мене все почалося в 2014 році з одного посту в Facebook. В ньому йшлося про дівчину, від якої напередодні пологів пішов чоловік. Вона залишилася геть сама, фактично без коштів. Її історія мене настільки вразила, що я розпочала збір речей та грошей для неї. Вже за декілька годин за допомогою самих тільки моїх друзів у Facebook ми повністю зібрали жінку до пологів та перших місяців життя малюка.

Озирнувшись, умовно кажучи, навколо, я зрозуміла, що таких історій безліч. Мало того, що жінки залишаються самі без допомоги з дітьми на руках, вони ще й дуже обмежені у можливостях щось змінити. Адже дитину не можна залишити поки будеш шукати заробіток... Я сама – мати і розуміння цієї безвиході і безсилля самотніх жінок надихнуло мене на створення ініціативи «Мама SOS». Зараз ми на постійній основі надаємо комплексну допомогу самотнім жінкам, а також ба-

гатодітним сім'ям, в яких один з годувальників не є працездатним.

Наталія Панченко, виконавчий директор, волонтер Фонду: Так, історії наших підопічних нерідко викликають сльози. При цьому зазвичай ця аудиторія залишається поза увагою благодійних організацій. Допомога держави також суттєво не змінює справ. Вважається, що доросла жінка мала б знайти собі раду. Але ж в неї ди-

тина на руках... Дитина, благополуччя якої безпосередньо залежить від матері, що наважилися ростити її сама. На щастя історії наших мам знаходять відгук у серцях людей. Коло волонтерів та благодійників зростало. І в 2014 році ми офіційно зареєстрували Благодійний Фонд «Мама SOS».

Скільки співробітників налічує фонд?

Інна Коваленко, юридичний радник, волонтер Фонду: Ми – приклад спільноти, яка самоорганізовується. В нас немає поки штатних працівників, крім бухгалтера та інших кадрів, призначення яких вимагає від нас законодавство. Діяльність Фонду забезпечують волонтери. В різні часи на постійній основі з нами співпрацює до 20 активних діячів. Всього спільнота волонтерів складає близько 60 осіб, а благодійників, підписників нашої сторінки в Facebook, – 6000.

Яка місія фонду?

Наталія Панченко, виконавчий директор, волонтер Фонду: На прикладі наших дівчат ми переконалися, що «Мама можуть

весе!». Особливо, якщо їм трішечки допомоги. Тому мріємо, що кожна мама в Україні, яка потрапила у складну життєву ситуацію, знайде допомогу за підтримки нашого Фонду. Власне тому й хочемо, щоб Фонд зростав та з групи небайдужих людей перетворився на потужну організацію, яка об'єднає сотні волонтерів та десятки компаній-партнерів.

Яким чином фонд функціонує на сьогодні?

Наталія Панченко, виконавчий директор, волонтер Фонду: Роботу з мамами вивчено так: жінка звертається в Фонд по допомогу. Їй призначають волонтера-куратора, який здійснює первинну перевірку та тісно співпрацює з жінкою. Наявність куратора збільшує ефективність допомоги в разі, тому що дозволяє досконало вивчити потреби, оперативно відреагувати на них та забезпечити особистий контакт з жінкою. Останнє дуже важливо для самотньої матері. Нерідко волонтери як співрозмовники стають для мам єдиною розрадою.

Інна Коваленко, юридичний радник, волонтер Фонду: Хочу зупинитись детальніше на перевірці всіх жінок, з якими ми співпрацюємо. Вдалися до цих дій після декількох фактів шахрайства. Отже, ми проводимо інтерв'ю з кожною мамою, розпитуємо її оточення про неї, а якщо є можливість, волонтер виїздить на місце і зустрічається з нею особисто. Після цього у кожної мами ми беремо копії документів – паспорти, свідоцтва про розлучення, підтвердження статусу одинокої або багатодітної матері, всі документи на дітей. Потім укладаємо двосторонній договір.

Якщо у матері доросла дитина, то ми ведемо її півроку, якщо вона вагітна або з новонародженим малюком на руках, то договір укладається на півтора роки.

Наталія Панченко, виконавчий директор, волонтер Фонду: Весь цей час фонд допомагає мамам одягом і взуттям, побутовою хімією, підгузками. Також ми надаємо психологічну та юридичну підтримку. На психологічну погоджуються далеко не всі, хоча насправді, якщо мама готова вирішувати свої проблеми – це вже добре. Одним з найважливіших наших завдань вважаємо пошук для мами можливостей заробітку. В ідеалі на момент випуску з нашого фонду у мами має бути робота або підробіток, або навіть свій маленький бізнес. Наприклад, кілька наших мам в Києві ми відправили на курси масажу і тепер вони успішно працюють в салонах. Або якщо дівчина добре шие, ми знаходимо для неї швейну машинку, якщо пече – форми та духову шафу. От якраз збираємо кошти для нашої підопічної з міста Новоукраїнки Ніни Семененко. Жінка підробляла виготовленням тортів та пирогів, поки їй помічниця-духова шафа не зламалася. Якщо бажаєте допомогти, або дізнатися більше про Ніну, заходьте на нашу сторін-

ку в Facebook: <https://www.facebook.com/MotherSOS/>. Але замовників ми нікому не шукаємо. Жінка повинна сама поставити собі мету і щось робити для її реалізації.

ОДНІЄЮ З НАЙВАЖЛИВІШИХ НАШИХ ЗАВДАНЬ ВВАЖАЄМО ПОШУК ДЛЯ МАМИ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАРОБІТКУ. ОТ ЯКРАЗ ЗАРАЗ ЗБИРАЄМО КОШТИ ДЛЯ НАШОЇ ПІДОПІЧНОЇ З МІСТА НОВОУКРАЇНКИ НІНИ СЕМЕНЕНКО. ЖІНКА ПІДРОБЛЯЛА ВИГОТОВЛЕННЯМ ТОРТІВ ТА ПИРОГІВ, ПОКИ ЇЇ ПОМІЧНИЦЯ-ДУХОВА ШАФА НЕ ЗЛАМАЛАСЯ. ЯКЩО БАЖАЄТЕ ДОПОМОГИ, АБО ДІЗНАТИСЯ БІЛЬШЕ ПРО НІНУ, ЗАХОДЬТЕ НА НАШУ СТОРІНКУ В FACEBOOK: [HTTPS://WWW.FACEBOOK.COM/MOTHERSOS/](https://www.facebook.com/mothersos/)

Розкажіть, будь ласка, про джерела надходження коштів. У якому вигляді надійшла ця допомога?

Наталія Панченко, виконавчий директор, волонтер Фонду: Незважаючи на те, що за роки існування Фонду ми змогли більш ніж 150 жінкам, зокрема, й грошовими коштами на суму до 1 млн. грн., ми намагаємось не надавати пряму фінансову допомогу. Проте наші основні благодійники, фізичні особи, мають можливість перераховувати кошти мамам напряму за власним бажанням. Ми ж намагаємось допомагати речами, продуктами та консультаціями наших радників. В минулі роки багато коштів було зібрано на різних сімейних заходах та ярмарках, де наш Фонд було представлено зі своїми майстер-класами, виробами від наших мам та їхніх діточок.

Інна Коваленко, юридичний радник, волонтер Фонду: Крім фізичних осіб, наших підписників у Facebook, ми співпрацюємо з юридичними організаціями. В різні часи нас підтримували такі компанії, як Bebivita, HIPP, NOVUS, Nutricia, Видавництво Старого Лева, Sandora та ін. Також нам допомагає Фонд принцеси Швеції.

Які плани розвитку маєте на майбутнє?

Анна Пригода, директор з розвитку, волонтер Фонду: В 2018 році ми розширюємо нашу діяльність. Окрім традиційної для нас допомоги дітям з неповних сімей, ми маємо намір розвивати інститут відповідального батьківства, намагаючись запобігати причинам виникнення неповних сімей. Щодо останніх, маємо намір працювати з молодими дівчатами, які часто залишаються самотніми з дитиною через банальну життєву необізнаність та невпевненість у собі. Це передбачає значні зміни в роботі з благодійниками. Ми посилюємо роботу з юридичними

особами. Вводимо напрямок роботи з меценатами. Плануємо залучати грантові кошти. Завдання - наростити ресурси та допомагати 100+ сім'ям одночасно.

ДЛЯ ТОГО, ЩОБ БУТИ ЦІКАВИМИ ТА ЗРОЗУМІЛИМИ ЮРИДИЧНИМ ОСОБАМ, МИ РОЗРОБИЛИ КОНКРЕТНІ ПРОЕКТИ, ПІД ЯКІ БУДЕМО ШУКАТИ ФІНАНСУВАННЯ. ВСІ ВОНИ ЦИКЛІЧНІ, МАЮТЬ СВОЮ СПЕЦИФІКУ ТА ПРОЗОРИЙ БЮДЖЕТ. ТАКИМ ЧИНОМ, КОМПАНІЇ-ПАРТНЕРИ БАЧИТИМУТЬ, НА ЩО КОНКРЕТНО ЙДУТЬ ЇХНІ КОШТИ АБО ТОВАРИ.

Для того, щоб бути цікавими та зрозумілими юридичним особам, ми розробили дуже конкретні проекти, під які будемо шукати фінансування. Всі вони циклічні, мають свою специфіку та прозорий бюджет. Таким чином, компанії-партнери бачитимуть, на що конкретно йдуть їхні кошти або товари. Ідею першого проекту в нас, до речі, взяв на озброєння уряд.

Так звані Baby Vox, що наразі будуть отримувати матері після народження дитини від держави, ми називаємо «Welcome Package». Кожна мама або родина отримує від нас набір необхідних продуктів та товарів на старті взаємодії. Існує три види наборів в залежності від віку дитини. Всього у нас у розробці 7 проектів для фінансування і кожна окрема компанія, яку ми будемо залучати, може обрати будь-який або декілька з них на вибір. Ми розраховуємо долучити 10 компаній-партнерів вже до кінця року аби вийти на необхідний нам рівень фінансування і досягати цілей по охопленню мам, які потребують допомоги.

В той же час ми не припиняємо залучати нових благодійників та волонтерів. Тому кожен може долучитися! Будь-яка допомога буде доречною. Шукайте інформацію про Фонд та наших підопічних мам на сторінці в Facebook: <https://www.facebook.com/MotherSOS/>.

Німецьку євангельсько-лютеранську громаду церкви Св. Катерини в Києві очолив новий пастор

З середини липня пастор Ласі проживає в Києві, оскільки був обраний громадою церкви Св. Катерини пастором на наступні шість років. Він народився і виріс у Швабенланді поблизу Штутгарта. Ще порівняно рано, одразу після закінчення школи, у нього виникло бажання вивчати теологію. Університетом для навчання він обрав вищу школу у м. Тюбінгені. Після успішного завершення навчання він був направлений до невеликої громади у Шварцвальді, де й отримав свій перший досвід роботи пастором. Після цього він переїхав у мальовничий регіон у долині Дунаю, де працював у різних громадах понад 20 років. Отож, після такого тривалого періоду, його привабив новий професійний поклик.

**Ласкаво просимо до нашої церкви!
Пастор Маттіас Ласі**

«Багато друзів запитували мене, чому я обрав саме Київ для нового місця служіння. Причина в тому, що Київ захопив мене ще з мого першого візиту. До цього додалась ще й велика щирість, з якою мене зустріли в церковній громаді, хоча на той час ще ніхто не здогадувався про мою діяльність як пастора», – розповідає пастор Ласі. – «Окрім богослужінь, одним з основних моїх завдань є подальший розвиток німецької мови в житті громади. Кожну неділю о 10 годині ми проводимо наші богослужіння в церкві св. Катерини німецькою мовою з перекладом на російську.

Події/заходи Палати в 2018

Актуальні заходи Ви знайдете на нашій офіційній сторінці <http://ukraine.ahk.de/ua/home/>

Тема/Організатор	Дата	Місце проведення
Засідання комітету з питань банківських та фінансових послуг Німецько-Українська промислово-торговельна палата «Німецький сад»	5 вересня 2018 16.00 год	Пушкінська 34, 01004 Київ
Посольство Федеративної Республіки Німеччина	8 вересня 2018 10.00 год	Б. Хмельницького 25
Засідання комітету з питань податків та фінансової звітності Німецько-Українська промислово-торговельна палата	11 вересня 2018 10.00 год	Пушкінська 34, 01004 Київ
Засідання комітету з питань права Німецько-Українська промислово-торговельна палата	12 вересня 2018 9.00 год	Пушкінська 34, 01004 Київ
Засідання робочої групи з питань HR Німецько-Українська промислово-торговельна палата	13 вересня 2018 10.00 год	Пушкінська 34, 01004 Київ
Panel Discussion Unlocking investments though Німецько-Українська промислово-торговельна палата	13 вересня 2018 15.00 год	Radisson Blu Hotel, Kyiv Podil Конференц-зал «Старокиївський» Братська, 17-19 04070 Київ
Засідання робочої групи з питань логістики і транспорту Німецько-Українська промислово-торговельна палата	18 вересня 2018 14.30 год	Пушкінська 34, 01004 Київ
Засідання робочої групи з питань аграрної промисловості та агробізнесу Німецько-Українська промислово-торговельна палата	25 вересня 2018 10.00 год	Пушкінська 34, 01004 Київ
АНК-Октоберфест 2018 Німецько-Українська промислово-торговельна палата	27 вересня 2018 18.00 год	Стейкхаус, Володимирська, 49а, Київ
Зустріч фірм-членів Німецько-Української промислово-торговельної палати Німецько-Українська промислово-торговельна палата	18 жовтня 2018 17.00 год	Місце проведення буде повідомлено згодом
АНК-Різдвяний вечір 2018 Німецько-Українська промислово-торговельна палата	6 грудня 2018 18.00 год	Національна філармонія України Володимирський узвіз, 2 01001 Київ

ВИХІДНІ ДАНІ

Видавець:

Німецько-Українська промислово-торговельна палата
Germany Trade & Invest (GTAI)

Контакти:

Юліанна Вельбовець
Зв'язки з громадськістю/робота з майбутніми членами палати
Німецько-українська промислово-торговельна палата
Вул. Пушкінська 34, 01004, Київ, Україна
E-Mail: info@ukraine.ahk.de
yulianna.velbovets@ukraine.ahk.de
Сайт: ukraine.ahk.de
Twitter: AHK_Ukraine
Facebook: www.facebook.com/ahk.ukraine/
Telefon: +38 044 481 3399, 234 5595, 234 5998
Telefax: +38 044 235 4234, 234 5977

Відмова від відповідальності:

Інформаційний бюлетень базується на інформації національних та іноземних інформаційних агенств та ЗМІ, а також на повідомленнях Німецько-Української промислово-торговельної палати та GTAИ. Видавець не несе відповідальності за правильність, точність та актуальність пред'явленого змісту та авторизованих текстів Палати і GTAИ. Тиражування, продаж чи розповсюдження інформаційного бюлетеня, також і часткове, без письмового погодження Німецько-Української промислово-торговельної палати забороняються.

За підтримки:

Федеральне Міністерство економіки та енергетики

на підставі рішення Німецького Бундестагу